

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Архітектурний факультет
Образотворчого мистецтва і архітектурної графіки
(назва кафедри)

АТЕСТАЦІЙНА РОБОТА
ПЕРШОГО БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

на тему: «Рельєф «Птахи щастя» у художньо-декоративному оздобленні
інтер'єру художнього салону»

Шандрука Костянтина Сергійовича

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача повністю)

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Архітектурний факультет

Образотворчого мистецтва і архітектурної графіки

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувачки

_____ Олена САФРОНОВА

«_____» _____ 2024 року

АТЕСТАЦІЙНА РОБОТА

ПЕРШОГО БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рельєф «Птахи щастя» у художньо-декоративному оздобленні інтер'єру

_____ художнього салону»

(назва)

Виконав здобувач групи ОМ-20-1

Шандрук Костянтин Сергійович

(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

Спеціальність: 023 – Образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація

ОПП: Образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація

Керівник: Сафронова О.О.

(прізвище, ініціали,)

к.т.н., доцент

науковий ступінь, вчене звання

Керівник: Кравчук О.А.

(прізвище, ініціали,)

_____ науковий ступінь, вчене звання

Керівник: Карпов Є.Є.

(прізвище, ініціали,)

_____ науковий ступінь, вчене звання

Рецензент: _____

(прізвище, ініціали,)

_____ науковий ступінь, вчене звання

Київ 2024

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І
АРХІТЕКТУРИ**

Факультет Архітектурний

Кафедра Образотворчого мистецтва і архітектурної графіки

Рівень вищої освіти перший бакалаврський рівень

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

(шифр і назва)

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

(шифр і назва)

ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

В.о. завідувачки кафедри

образотворчого мистецтва і

архітектурної графіки

к.т.н., доц. Олена САФРОНОВА

“ ” 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА АТЕСТАЦІЙНУ РОБОТУ ПЕРШОГО БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Шандрук Костянтин Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Рельєф «Птахи щастя» у художньо-декоративному оздобленні
інтер'єру художнього салону»

2. Керівники роботи: Сафронова Олена Олексіївна, к.т.н., доц., Кравчук Оксана
Анатоліївна, Карпов Євгеній Євгенович

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «11» червня 2024 року,
№1018/2

2. Термін виконання здобувачем роботи 15.02.2024 – 26.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: формулювання теми, етюдів, графічні матеріали щодо інтер'єру приміщення

4. Зміст атестаційної роботи першого бакалаврського рівня вищої освіти (перелік питань, які потрібно розробити): Теоретичні та історичні засади образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, стильові та типологічні особливості сучасної рельєфної скульптури, новітні течії. Історія та сучасна практика художньо-декоративного оздоблення інтер'єрів художніх салонів. Засоби, прийоми, композиційне рішення рельєфу.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): аналіз світового та українського досвіду створення рельєфної скульптури, аналіз світового та українського досвіду художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону, рельєфна скульптура, ситуаційний план, генеральний план, план будівлі, фасад будівлі, план приміщення, план приміщення з меблями, план підлоги, план стелі та освітлення, розгортки по стінам, візуалізація приміщення.

6. Керівники розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Сафронова О.О., в.о.зав. каф., доц.	15.02.2024	
2	Кравчук О.А., ст. викл.	15.02.2024	
3	Карпов Є.Є., ст. викл.	15.02.2024	

7. Дата видачі завдання 15.02.2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	
1	Видача завдання	15.02.2024	
2	Збір матеріалу	15.02.2024 – 21.02.2024	
3	Виконання етюду та клазури	22.02.2024 – 01.04.2024	
4	Розробка та оцінка ескізу	02.04.2024 – 25.04.2024	
5	Розробка художньої роботи в матеріалі та графічної частини	26.04.2024 – 17.06.2024	
6	Розробка текствої частини	22.02.2024 – 19.06.2024	
7	Перевірка на плагіат	20.06.2024	
8	Передзахист	21.06.2024	
9	Оформлення експозиції і підготовка доповіді	22.06.2024 – 25.06.2024	
10	Захист роботи	26.06.2024 – 27.06.2024	

Здобувач _____ Костянтин ШАНДРУК
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи _____ Олена САФРОНОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи _____ Оксана КРАВЧУК
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи _____ Євген КАРПОВ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Зміст

Вступ.....	9
РОЗДІЛ I: Теоретичні засади образотворчого та декоративного-прикладного мистецтва.....	11
1.1. Історія розвитку рельєфної скульптури.....	11
1.2. Еволюція рельєфної скульптури в українському мистецтві.....	16
1.3. Сильові та типологічні особливості сучасної рельєфної скульптури, новітні течії. Примітивізм в українському мистецтві та скульптурі.....	21
1.3.1. Сильові та типологічні особливості сучасної рельєфної скульптури.....	21
1.3.2. Особливості примітивізму в мистецтві.....	24
1.3.3. Іноземні художники які працювали в стилі примітивізм.....	25
1.3.4. Українські митці представники стилю примітивізм.....	26
1.3.5. Примітивізм в інтер'єрі.....	28
Висновок.....	29
РОЗДІЛ II: Історія та сучасна практика художньо-декоративного оздоблення інтер'єрів художніх салонів.	30
2.1. Світовий досвід художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художніх салонів.	30
2.2. Аналіз українського досвіду художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художніх салонів.	31

2.3. Науково-теоретичні засади та нормативні вимоги щодо художньо-декоративного оздоблення інтер'єру.	33
2.4. Психоемоційний вплив рельєфу на формування інтер'єру.	34
2.5. Засоби і прийоми художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.	35
2.5.1 Вихідні дані, концепція художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.	37
2.5.2 Функціонально-планувальне та об'ємно-просторове рішення художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.	38
2.5.3 Стилїстика, меблі, декор, оздоблювальні матеріали та освітлення інтер'єру приміщення художнього салону.	39
Висновок.....	40
РОЗДІЛ III. Засоби, прийоми, композиційне рішення рельєфу.....	41
3.1 Концепція рельєфної композиції.	41
3.2. Засоби, прийоми, композиційне рішення рельєфу в матеріалі.	41
3.3. Техніка та матеріал виконання художньої роботи.	42
3.4. Художня робота в інтер'єрному середовищі.	42
Висновок.....	43
Література.....	45

Анотація

У роботі вивчається ролі рельєфної скульптури в декоруванні інтер'єра художнього салону. Розгляд історії та еволюції рельєфної скульптури від стародавніх цивілізацій до сьогоденних днів. Вивчення стилів рельєфної скульптури і приділення особливої уваги до вивчення стилю примітивізм в українському мистецтві.

Інтер'єр художнього салону розроблявся з врахуванням оригінального класичного стилю приміщення, дотриманням державних будівельних норм і врахуванню того що в художньому салоні передбачається постійна зміна експозиції.

Рельєфна скульптура зроблено в стилі українського примітивізму яка є чудовим прикладом декоративного мистецтва, що позитивно впливає на сприйняття інтер'єру, підкреслюючи естетичну цінність приміщення, та створює фокусну точку сприйняття для відвідувачів.

Ключові слова: рельєфна скульптура, інтер'єр, художній салон.

Annotation

The paper studies the role of relief sculpture in decorating the interior of an art salon. An examination of the history and evolution of relief sculpture from ancient civilizations to the present day. Studying the styles of relief sculpture and paying special attention to studying the style of primitivism in Ukrainian art.

The interior of the art salon was developed taking into account the original classical style of the room, compliance with state building regulations and taking into account the fact that the art salon is expected to constantly change the exposition.

The relief sculpture is made in the style of Ukrainian primitivism, which is an excellent example of decorative art that positively affects the perception of the interior, emphasizing the aesthetic value of the room, and creates a focal point of perception for visitors.

Keywords: relief sculpture, interior, art salon.

Вступ

Темою бакалаврської атестаційної роботи першого бакалаврського рівня є рельєфна композиція в інтер'єрі художнього салону. Правильно підібрана рельєфна скульптура може красиво та гармонійно вписатися в будь який інтер'єр, як наприклад художня робота цього диплому «Птахи щастя».

Що взагалі являє собою художній салон, це місце, де люди можуть подивитися на мистецтво та придбати його. Це як велика кімната чи приміщення, де виставляють картини, скульптури, фотографії та інші види творчих робіт. Люди приходять в такі салони, щоб насолоджуватися та розглядати різні витвори мистецтва, відчувати їхню красу та вираженість. Такі салони можуть бути великими галереями або невеликими виставковими приміщеннями, де художники показують свої твори глядачам. Тим паче зараз під час війни творчі люди можуть виставляти в художніх салонах свої антивоєнні картини або скульптури, тим самим збирати гроші на допомогу армії чи людям які постраждали в наслідок воєнних дій.

Актуальність теми: Художня робота в інтер'єрі художнього салону має велике значення, оскільки вона впливає на атмосферу приміщення, створює унікальний характер та гарні враження для відвідувачів.

Мета роботи: створення рельєфної композиції, яка підкреслює красу та витонченість художньої роботи, що гармонійно та естетично буде оздоблювати інтер'єр художнього салону.

Завдання:

1. Аналіз світового та українського досвіду створення рельєфної скульптури.
2. Аналіз сучасного стану створення рельєфної скульптури.
3. Аналіз світового та українського досвіду художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.
4. Розробка рельєфної скульптури в стилі примітивізм.
5. Розробка художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.

Методи дослідження: аналіз та порівняння українського та закордонного досвіду, синтез мистецтв, системний метод.

Об'єкт дослідження: об'єктом дослідження є рельєфна скульптура.

Предмет дослідження: розробка рельєфної скульптури в стилі примітивізму, вплив рельєфної скульптури на атмосферу та враження, що створюється в сучасному інтер'єрі, зокрема художнього салону, застосування рельєфу для декорування приміщення.

РОЗДІЛ I: Теоретичні засади образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації

1.1. Історія розвитку рельєфної скульптури

Першими хто застосував термін скульптура були римляни, він означає "висікати" або "вирізати". Одним із видів скульптури є рельєф, що являє собою об'ємне зображення на площині, де важливу роль відіграє висота або глибина рельєфу.

Рельєфи поділяються на три види: заглиблений рельєф, барельєф та горельєф. Заглиблений рельєф – це малюнок, врізаний у поверхню, який завдяки грі світла і тіні створює ілюзію об'ємності. Яскравими прикладами такого рельєфу є єгипетські зображення на стінах і колонах храмів, а також на побутових предметах. Класичні приклади барельєфу включають фриз Парфенона (рис. 1.1), барельєфи Персеполіса (рис. 1.2) та оздоблення камбоджійського храму Ангкор-Ват (рис. 1.3).

Для правильного сприйняття рельєфного зображення необхідне бокове освітлення, яке створює напівтінь та тінь, що розкривають і підсилюють сюжетне рішення твору [25].

Рельєфна скульптура в Єгипті

Вважається, що рельєфні зображення вперше з'явилися в стародавньому Єгипті. Багато з них збережені до наших днів. Найчастіше рельєфні композиції створювали на стінах печер, споруд і колонах (рис. 1.4 – 1.6) [43][60].

Скульптурні та рельєфні зображення на невеликих плитах "тала татах" розміщувалися на стінах склепів і гробниць, де виконували ритуальні функції та прикрашали святилища богів. Згодом рельєфні зображення стали збагачуватися сюжетами полювання фараонів і вельмож на диких тварин [59].

Давньогрецька рельєфна скульптура

В античні часи в творчості різних майстрів з'явилися витвори мистецтва з дрібною пластикою, які використовували для декору приміщень і як прикраси для людей. До нашого часу збережено багато безцінних шедеврів давнини. Особливу увагу варто приділити мистецтву різьби по каменю – гліптиці та гемам.

Гліптика – це мистецтво різьблення на кольорових і дорогоцінних каміннях. Структура каменю дозволяла майстрам використовувати різнокольорові шари у своїх творчих рішеннях, створюючи зображення портретів видатних постатей того часу, таких як фараони, імператори, вельможі, а також сюжети з міфології. Найвідомішими роботами можна вважати витвори майстрів гліптики стародавньої Греції та Італії.

Геми – це різьблене каміння із зображеннями, які поділяються на два різновиди: камеї та інталії.

Камеї – це випуклі рельєфні зображення з багатошарового різнокольорового дорогоцінного каміння, такого як онікс, сердолік, сардонікс, гранат, агат.

Інталії – це камені із заглибленими рельєфними зображеннями, які вирізали на однокольорових каменях, таких як червоний сердолік і фіолетовий аметист. Їх переважно використовували у вигляді печаток і відтисків. Достатньо поглянути на ці декоративні прикраси (рис. 1.7 – 1.8) [31][16], щоб зрозуміти, що вони є справжніми витворами мистецтва, які збереглися донині [25].

Рельєфна скульптура європейського середньовіччя

Ранньохристиянське та пізньоантичне мистецтво

Перші століття християнства не сприяли створенню відкритих образів. Переслідування змушували ранніх християн використовувати символи та таємні знаки для розпізнавання та спілкування між собою. Символи риби, хліба та вина, голуба стали зрозумілими лише для посвячених.

Катакомби Рима є підземні поховання, розписані фресками, які стали сховищем ранньохристиянського мистецтва. Ці фрески, що зображують біблійні сцени, міфи та символи, дають уявлення про візуальну культуру ранніх християнських громад. Саркофаги також прикрашали різьбленням, що відображало християнські вірування.

З легалізацією християнства в 4 столітті н.е. воно почало запозичати та адаптувати елементи римського мистецтва. Мозаїки, фрески та скульптури цього періоду стають більш майстерними, використовуючи класичні форми та пропорції.

З'являються нові сюжети, що відображають християнське віровчення: зображення Христа, Богородиці, святих та мучеників. Імператор Костянтин Великий та його наступники відіграли значну роль у розвитку ранньохристиянського мистецтва, замовляючи будівництво храмів та фінансуючи художників.

Зразки ранньохристиянського мистецтва:

Мозаїки: Базилика Санта-Марія-Маджоре в Римі, Церква Гробу Господнього в Єрусалимі.

Фрески: Катакомби Рима, Каплиця Сан-Себастьяно в Римі.

Скульптура: Саркофаг Доброго Пастиря, Саркофаг Юніїв Басів.

Значення ранньохристиянського мистецтва:

Ранньохристиянське мистецтво заклало фундамент для візантійського та західноєвропейського мистецтва, надихаючи митців протягом століть. Вивчення цього мистецтва розкриває вірування, практики та естетику ранніх християнських громад, а також еволюцію візуальної мови, яка сформувала мистецтво цілого континенту.

Нова хронологія:

Текст не чітко окреслює початок та кінець періоду ранньохристиянського мистецтва. Замість цього можна чітко окреслити два етапи:

200-400 роки н.е.: Зародження християнського мистецтва, використання символів, фрески катакомб.

400-500 роки н.е.: Розквіт під покровительством імперії, запозичення римського стилю, поява нових сюжетів, монументальні твори.

Стисліше формулювання:

Раннє християнське мистецтво 200-500 роки н.е. пройшло шлях від символів у катакомбах до розкішних мозаїк під покровительством Римської імперії, заклавши фундамент для візантійського та західноєвропейського мистецтва [61].

Міграційний період до християнізації

Мистецтво періоду міграцій охоплює мистецтво "варварських" германських та східноєвропейських народів, які мігрували та оселялися на території колишньої Римської імперії. Цей термін охоплює безліч етнічних або регіональних стилів, включаючи раннє англосаксонське, вест готське, північне та меровінзьке мистецтво.

Усі вони використовували звіриний стиль і геометричні мотиви, запозичені з класичного мистецтва. У цей період звіриний стиль став набагато абстрактнішим, ніж у більш ранніх скіфському мистецтві або латенському стилі. Більшість творів мистецтва були малими рухомими предметами, здебільшого ювелірними виробами та металевими роботами з геометричним або схематичним дизайном, часто чудово виконаними, але з невеликою кількістю людських фігур та відсутністю спроб до реалізму. Серед найкращих прикладів – поховальні предмети з Саттон Гу раннього англосаксонського періоду.

Коли "варварські" народи прийняли християнство, ці впливи взаємодіяли з посткласичною середземноморською християнською мистецькою традицією, створюючи нові форми, такі як ілюміновані манускрипти та монети, які намагалися копіювати римські провінційні та візантійські монети. Ранні монети, наприклад, "скіт", показують, що їхнім дизайнерам було складно зображувати голову в профіль, і вони вирішували цю проблему різними способами (рис. 1.9) [40].

Рельєфна скульптура Італії

В епоху Відродження в Європі скульптори почали вирізати барельєфи з мармуру на біблійні теми. Проте флорентійські майстри барельєфу, такі як Джотто, Андреа Пізано, Лука делла Роббіа та Якопо делла Кверча, у своїх роботах надавали перевагу зображенню простих містян і красі людини під час роботи (рис. 1.10.) [44]. Великі майстри пластичної форми, Донателло та Мікеланджело, також використовували ці сюжети у своїй творчості [25].

Барокова скульптура

Бароко – це стиль образотворчого мистецтва, що виражає рух у всіх аспектах. В архітектурі бароко проявляється парадністю: палаци та церкви відрізняються розкішшю і багатством декоративних елементів, таких як ліплення та різьблення.

Свобода виражається в усіх деталях: об'ємні розписи і великі дзеркала ілюзорно збільшують внутрішній простір, розписні стелі створюють ефект відкритого неба, порушуючи класичні архітектурні закони. Фасади прикрашені химерними лініями, схожими на хвилі, квітковими мотивами та виноградниками. Бароко також відзначається тяжінням до овальних та круглих вікон і дверей.

Скульптура бароко є особливою, яскравою самодостатньою віхою в історії мистецтв. У XVI-XVIII століттях скульптура активно використовувалася для оздоблення театрів, церков і особняків, а в період бароко вона стала самостійним видом мистецтва (Рис.1.11.).

Скульптура бароко відзначається удосконаленням технік:

- Точне передання життєвих фактур.
- Об'ємні складки з акцентом на текстуру тканини.
- Увага до деталей, передання натуральної міміки та шкіри.
- Театралізовані композиції.
- Тяжіння до «закручування» по колу або спіралі.
- Зображення кульмінаційного драматичного моменту.

Найяскравіші представники барокової скульптури: Хуан Монтаньєс, Берніні, Дюкенуа, Шлютер, Джамболонья, Франческо Моті, Пюже та інші.

Стиль бароко тісно пов'язаний з творчістю Джованні Лоренцо Берніні, який жив з 1598 по 1680 рік. Як видатний архітектор Ватикану, його проекти значною мірою сформували обличчя Риму.

Лоренцо Берніні не тільки створював архітектурні проекти, але й увійшов в історію як найвідоміший скульптор XVII століття. Його вміння передати напружений рух у формі видно в таких статуях, як «Аполлон і Дафна» та «Давид». Ці твори повністю належать епосі бароко і характеризуються зображенням фігур у момент найвищого напруження. Давид зображений у момент, коли він готовий кинути камінь із праці: зосереджений вираз обличчя, закушена губа, напружені м'язи. Спіралеподібна композиція додає динаміки всьому образу.

Скульптура «Аполлон і Дафна» наповнена драматизмом і передає кульмінаційний момент, коли Дафна перетворюється на лавр. Вся скульптура зображена в активному русі, легка та граціозна.

Ще одна робота зі спіралеподібною композицією – «Викрадення сабіянок», створена скульптором Джамболоні [4].

1.2. Еволюція рельєфної скульптури в українському мистецтві

При розгляданні еволюції рельєфної скульптури в українському мистецтві треба почати з давніх часів – тобто з рельєфної скульптури Київської Русі.

Дерев'яні та кам'яні стовпи, різьблені орнаменти з символічними знаками, загадкові рельєфи на кам'яних виступах та кам'яні баби на вершинах курганів, горах і узвишсях – це частина історії нашої країни. Монументальна скульптура була популярним та улюбленим мистецтвом стародавніх слов'ян, що жили на території України. Майстри-різьбярі працювали в артілях, споряджаючи та прикрашаючи язичницькі капища і місця ритуальних обрядів.

Після прийняття християнства в Київській Русі 988 року князь Володимир наказав знищити всі зображення язичницьких богів. Проте археологічні знахідки підтверджують існування монументальної скульптури.

У книзі Дмитра Степовика «Скарби України» розповідається про археологічну знахідку в селі Буша Ямпільського району на Вінниччині (Рис. 1.12 – 1.13.). У 1884 році там знайшли велику брилу вапняку з дивним рельєфом на вертикальному зрізі. Ця знахідка не мала аналогів серед інших скульптур України. Археологи, історики та мистецтвознавці довго досліджували її, і в 1961 році відомий український археолог Валентин Даниленко зміг розшифрувати напис на зображенні: «Я є Миробог, жрець Олегів». Це дозволило точніше визначити вік рельєфу – 882–912 роки [62].

Значну роль у розвитку рельєфної скульптури України зіграло внутрішнє та зовнішнє оздоблення Софійського собору в Києві. Як сировину використовували шифер та мрамур. Найближчі поклади легкого в обробці каменю знайшли поблизу міста Овруч, звідки постачали пірофілітові сланці. Овруцький камінь

використовували для тесаних архітектурних деталей, мозаїчних підлог, парапетів галерей центральної нави собору та кам'яних саркофагів князів. На хорах храму збереглися десять панелей з овруцького каменю, а дві відсутні були створені з дерева. Фасади панелей, звернені до головної нави, прикрашені складним плетивом.

Геометричний центр панелей зазвичай займає заокруглена розетка, облямована плетивом чи вінком з листям. Розетка може бути орнаментальною або з зображенням орла. Плетиво стрічки безкінечне, утворюючи складний візерунок з хвилястих ліній, кіл та симетричних вузлів. Одна з панелей має стрічку, що утворює дванадцять ділянок, подібних до східних арабських килимів.

На князівських саркофагах знайдені рельєфні зображення риб, кипарисів, виноградної лози з гронами та спрощених хрестів. Руйнації та пограбування Києва у 1240 році, а також занепад храму в 14-15 століттях не сприяли збереженню мозаїк, фресок та оздоблювальних рельєфів. Князівські саркофаги також були пограбовані. Саркофаг, знайдений у Михайлівському Золотоверхому соборі, втратив кам'яну кришку і був порожнім. Другий кам'яний саркофаг, датований 10 століттям, був знайдений під час розкопок зруйнованої Десятинної церкви. Найбільш збереженим виявився мармуровий саркофаг, пов'язаний з похованням Ярослава Мудрого. Саркофаг зовні нагадує давньогрецький храм з двосхилим дахом. Площини «даху» розділені на прямокутні ділянки, оздоблені хрестами з виноградною лозою, птахами біля басейну та стилізованими деревами. Один з боків саркофагу несе лише графічний малюнок майбутнього рельєфу, який не встигли завершити. Це свідчить про те, що саркофаги та різьблені парапети виготовляли в Києві, а не привозили здалеку. Іноземного майстра могли запросити тільки для виконання різьби. Довжина мармурового саркофагу складає 236 см, а висота разом з кришкою — 181 см [63].

Готична рельєфна скульптура

Церква Матері Божої Неустанної Помочі це греко-католицький храм в готичному стилі, який знаходиться у Львові, на вулиці Сніжній, 2. Стара назва це костел Пресвятої Діви Марії Сніжної. Один із найдавніших храмів міста, збудований

німецькими колоністами у XIV столітті на місці давнішого дерев'яного з XIII століття. Ця будівля є пам'яткою архітектури національного значення України.

Храм збудований із цегли та на кам'яному фундаменті. Товщина стін сягає двох метрів. На плані простий, одношаровий, базилікового типу із видовженим презбітерієм і тригранною абсидою. До нави примикає квадратний у плані, двоярусний притвор, який може бути залишком від давньої, пізніше розібраної, вежі. Нава має циліндричне склепіння із розпалубками. Склепіння поділене арками на три прясла. Перше прясло нави зайняте мурованою емпорою із дерев'яною балюстрадою. Емпора опирається на потрійну півциркульну аркаду. З кожного боку нави знаходяться по 3 вікна із півцикульними завершеннями. Презбітерій трипрясловий, дещо нижчий за наву. Із півночі і сходу до нього прибудовано двоповерхову плебанію, якою було закрито два вікна презбітерія, внаслідок чого в місцях колишніх вікон в інтер'єр виходять два декоративних дерев'яних балкони. З головного входу відвідувачів зустрічає барельєф святої Марії з дитиною (Рис. 1.14.) [81].

Латинський катедральний собор, відомий як «Катедра», є культовою готичною спорудою та римо-католицькою базилікою, яка виступає головним храмом Львівської архідієцезії Римо-Католицької церкви в Україні (Рис. 1.15.). Він розташований на Катедральній площі у Львові. Ця пам'ятка сакральної архітектури XIV—XVIII століть є пам'яткою національного значення з охоронним номером 316/0. Точна дата початку будівництва катедри невідома, але вона належить до семи найдавніших храмів Львова. Протягом своєї історії катедра неодноразово перебудовувалася і добудовувалася. Зараз навколо храму збереглися вісім добудованих каплиць. Вежа Латинської катедри є однією з найвищих споруд центральної частини міста і разом з чотирма іншими будівлями зображена на логотипі Львова [35].

Каплиця Боїмів є ще одним прикладом старовинної рельєфної скульптури України, вона збудована в 1609–1615 роках над фамільним гробівцем родини

львівських патриційів угорського походження Боїмів. Каплицю побудовано на території тогочасного міського цвинтаря, поблизу Латинського собору (Рис. 1.16.).

Усипальницю для родини замовив і розпочав Георгій Боїм, а завершував його син Павло Боїм. Всього в каплиці поховано 14 осіб з роду Боїмів.

Імена творців каплиці точно не відомі. За найбільш обґрунтованішою версією, її спроектував архітектор з Вроцлава - Андреас Бемер, який у ті часи побудував ратушу, оздобив сусідню каплицю Кампіянів. Прототипом каплиці Боїмів, ймовірно, є усипальниця Зигмунтовська у замку Вавель у Кракові.

У другій половині XVIII-го століття поховання з каплиці Боїмів перенесені на львівські цвинтарі, а ключі від неї, згідно з заповітом Георгія Боїма, передано до катедри.

У каплиці відбувся парастас за померлим головою товариства «Рідна школа» Антіном Гладишовським.

У 1945 році радянська влада закрила каплицю для відвідувачів. Однак з 1969 року сакральна споруда увійшла як окремий відділ до Львівської картинної галереї, її знову відкрито для відвідувачів [32].

При розгляданні еволюції скульптури в українському мистецтві не можна оминати увагою скульптора пізнього бароко-рококо Йогана-Георга Пінзеля. Моделлю Пінзеля вважають детально вирізьблену з липового дерева та позолочену групу святого Юрія на коні, що висотою 51 см, що зберігається у Національному музеї у Львові. Цю роботу вважають підготовчою до його кам'яної скульптури на фасаді собору святого Юра у Львові. Авторство Пінзеля стосовно цієї "моделі" визнано безперечним, і позолоту, яка була нанесена пізніше, можна розглядати як спробу підкреслити її характер самостійного твору. Проте, існують помітні відмінності між "моделлю" та її кам'яним втіленням. Зміни в зображенні коня, плаща вершника та інші деталі можна пояснити бажанням акцентувати увагу на ефектному вигляді монументальної групи на фасаді.

Також вважається, що статуетка святого Якіма з Музею Пінзеля у Львові є моделлю, відповідну статую виконано у великому форматі. Її розміри та характер

виконання порівняні з групою святого Юрія, але не встановлено їхнього прямого зв'язку. Загалом, ця статуетка не виглядає як ескіз, але має враження завершеної роботи в малому форматі. Оскільки пластичні ескізи й інших скульпторів Львівської школи не збереглися, важливою сталою подією було виявлення шести боцетів, які були придбані Баварським національним музеєм у Мюнхені, і які вважалися "чеськими" за походженням, на мистецькому ринку восени 1999 року [74].

Скульптура в стилі модерн

Скульптура модерну, як і живопис, зазнала впливу символізму. Основні риси: повернення до «природних» ліній, плинність форм, «внутрішня енергія». Серед скульпторів періоду модерну особливо виділяють двох французьких майстрів: Огюста Родена і Арістіда Майоля. Інші відрізняються м'якою, "плинною" пластикою: "Перший поцілунок", "Вічна весна", "Поет і муза". Арістід Майоль зайнявся скульптурою вже добре відомим живописцем. Він прагнув створювати образи природної краси, підкреслював природну гармонію жіночого тіла, чуттєвість та емоційність. Його роботи — «Помона», «Вночі, Річка», «Три німфи» — знаходяться у найкращих музеях світу, а вся його творчість по праву належить до шедеврів європейського мистецтва.

Одним із найяскравіших представників цього стилю в Італії був Адольфо Вільдт, роботи якого у своєму розвитку пройшли шлях від символізму через віденський та берлінський сецесій до зачатків експресіонізму[65].

Щодо рельєфної скульптури в стилі модерн можна виділити роботи чеського скульптора Ладислава Шалоуна, наприклад Керамічний рельєф на фасаді будинку у Празі (Рис. 1.17.).

Маскарони

Ще одним видом рельєфної скульптури можна назвати маскарон, це вид скульптурної прикраси, барельєф або горельєф, яким надають форми голів людей, тварини чи фантастичних істот. Рис. 1.18.

Найчастіше такі скульптурні елементи виконуються з каменю, деревини, гіпсу, металу і вміщується під антаблементами, на фасадах будинків, замкових

каменях арок, фронтонах дверних, віконних прорізах, стовпах, капітелях колон на фонтанах, а також на предметах побуту: на меблях, посуді тощо. Маскарони найхарактерніші для ренесансу, бароко й рококо.

Від початку їхньою функцією було відлякування злих духів, аби ті не потрапили до будинку. Зрештою маскарони стали суто декоративним елементом [41].

Ще прикладом витончених маскаронів в стилі модерн є маскарон який знаходиться на фасадній частині будинку плачучої вдови в Києві (Рис. 1.19).

Сучасні рельєфні скульптури України

Багато сучасних українських скульпторів створюють рельєфні композиції. Це відомі майстри які працюють з гіпсом такі як: Віктор Липовка, Олександра Рубан, Олександр Красноголовець (Рис. 1.20.) [48], Назар Білик.

Також скульптори, які працюють займаються бронзою – Іван Кавалерідзе (Рис. 1.21.), Валентин Борисенко (Рис. 1.22.) [5], Борис Довгань (Рис. 1.23.), Володимир Цісарик (Рис. 1.24.) [82].

«Повернення Архипенка» пам'ятний знак на честь українського художника і скульптора, одного з основоположників модернізму в мистецтві О.П. Архипенка розташований в Києві на розі вулиць Пушкінської і Льва Толстого на внутрішньому подвір'ї будинку фірми «Київ-Донбас», коштом якої був виконаний. Відкритий 1997 року. Автори – скульптор Анатолій Валієв, архітектор Вадим Жежерін. Скульптура з полірованої бронзи, що зображає витончену постать жінки, стилізована в дусі скульптур Архипенка. Розміщена на гранітному постаменті з анотаційним написом. Ім'ям скульптора названо вулицю в Оболонському районі Києва і вулицю в місцевості Софіївка у Львові. 9 листопада 2017 року Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету номіналом 2 гривні, присвячену митцю. На реверсі монети зображено його портрет. (Рис. 1.25.) [54].

1.3. Сильові та типологічні особливості сучасної рельєфної скульптури, новітні течії. Техніка виконання сучасної скульптури. Примітивізм в українському мистецтві та скульптурі

1.3.1. Стильові та типологічні особливості сучасної рельєфної скульптури

Експерименти, що відбуваються в образотворчому мистецтві, не оминули і скульптуру. Трансформації в мистецтві пов'язані не стільки з економічними й технічними нововведеннями, скільки зі зміною пріоритетів, ідей, філософії. Часто реалізація певної ідеї вимагає від скульптора застосування нових матеріалів, технологій. Зазначається, що сучасна скульптура не обмежена в матеріалах. Ними можуть бути папір, сміття, рослини, латекс, тканина тощо.

Зараз все частіше сучасні скульптори приділяють більше уваги примітивній скульптурі з глибоким сенсом, бо на таку скульптуру скульптор витрачає менше свого часу та матеріалів ніж на роботу в реалістичному стилі.

Першими художниками - примітивістами були творці настінних малюнків у печерах. Вони спрощено зображували фігури людей та тварин у сценах полювання, використовуючи ці зображення для навчання та проведення магічних ритуалів. Ці ранні спроби викликати у глядача естетичні відчуття стали початком розвитку мистецтва.

Стародавні художники не прагнули до реалізму і зображували навколишній світ у загальних рисах, які були зрозумілі глядачам. У наступні століття художня мова примітивізму залишалася переважно доступною дітям або самоукам, які не мали професійної освіти. Повільно відходячи від народно-фольклорного бачення світу, вони не могли досягти висот академічного живопису, тому найвне мистецтво не завжди отримувало серйозне визнання.

Усе змінилося наприкінці XIX століття, коли художники, розпочавши революцію у образотворчому мистецтві, звернули увагу на філософські аспекти спрощення техніки. Візуально нічого не змінювалося: малюнки примітивістів і далі не мали лінійної перспективи і всі об'єкти зображувалися плоскими.

Однак цей спосіб уявлення реальності виявився методом повернення до справжнього мистецтва, коли людина творила для самої творчості, не звертаючи уваги на соціально-політичні кон'юнктури, престиж, гроші або диктат канонів. Поль Гоген та Пабло Пікассо стали одними з перших, хто експериментував із

спрощенням. Ознайомлення з мистецтвом жителів Африки та островів Океанії принесло їхнім роботам новий екзотичний шар стилю.

Приблизно в цей час Європа переосмислювала політику колоніалізму, побудовану на вірі в існування високих і низьких «варварських» культур. Наївне мистецтво, яке ще вчора вважалося примітивними виробами племен з віддалених країн, тепер почало завойовувати популярність серед західноєвропейської публіки.

Еміль Нольде, Макс Пехштейн, Моріс де Вламнік, Андре Дерен та Анрі Матісс, разом з іншими художниками, виявили інтерес до культурних досягнень народів поза західноєвропейським культурним контекстом. Їхні твори відіграли ключову роль у створенні нового напрямку живопису, який відкидає стандартні уявлення про творчість. Популярність примітивізму в Європі стала джерелом натхнення для художників з усього світу, а їхній художній вираз вже незабаром здобув визнання та повагу [72].

Рельєфні композиції в інтер'єрі мають ряд переваг:

Естетична привабливість: Рельєфні композиції є справжніми шедеврами мистецтва, які можуть значно прикрасити будь-який інтер'єр.

Функціональність: Крім декоративної ролі, рельєфи можуть виконувати різні функції, наприклад, стати частиною меблів або іншого декору.

При виборі скульптури для інтер'єру важливо враховувати наступні аспекти:

Розмір стін або приміщення: Розмір рельєфної композиції повинен бути пропорційним розмірам стіни або приміщення.

Матеріал: Вибраний матеріал скульптури повинен гармоніювати з іншими матеріалами, що вже присутні в інтер'єрі.

Тема: Рельєфна скульптура може бути присвячена різним темам, таким як мистецтво, історія або природа.

Місце розташування рельєфної скульптури також важливе:

На фоні стіни: Розташування рельєфної композиції на фоні стіни додає глибини і простору інтер'єру.

На каміні: Рельєфна композиція на каміні створює затишну та теплу атмосферу.

На стелі: Рельєф на стелі може гармонійно вписатися і доповнити освітлення, що вже присутнє.

Рельєфні скульптури використовуються в різних стилях інтер'єру, але найкраще вони виглядають у таких стилях як:

Класичний стиль: Рельєфи з часто виготовляються з гіпсу або бронзи і зображують античних богів, героїв чи міфічних істот.

Модерн: Сучасні рельєфні скульптури часто виготовляються з сучасних матеріалів, таких як скло, метал або пластик, і мають абстрактні форми.

Контемпорарі: Скульптури у сучасному стилі можуть бути виготовлені з будь-яких матеріалів і мати різні форми.

Приклади використання рельєфних скульптур у різних інтер'єрах:

Рельєфні скульптури можуть бути використанні житловому інтер'єрі:

У вітальні: Рельєфна скульптура може стати центром уваги і додати розкоші інтер'єру. Наприклад, барельєф античного бога чи богині на каміні або на стіні навпроти дверей.

В спальні: Рельєф у спальні може створити атмосферу спокою і затишку.

На кухні: Скульптура на кухні може додати оригінальності і підкреслити її функціональність.

У ванній кімнаті: Рельєфна скульптура у ванній кімнаті може створити атмосферу розкоші і елегантності.

Рельєфні скульптури є універсальним елементом декору, який може відмінно підійти для будь-якого інтер'єру. Важливо обирати їх з урахуванням стилевих особливостей інтер'єру, розміру приміщення та матеріалу скульптури.

1.3.2. Особливості примітивізму

Відсутність лінійної перспективи характеризується тим, що всі об'єкти на полотні розташовані на передньому плані. Це дає можливість глядачеві легко відрізнити центральний об'єкт від фону, але через відсутність глибинних ліній і

орієнтирів усе виглядає плоским. На відміну від картин з перспективою, тут деталізація може бути максимальною для всіх частин композиції.

Відмова від тривимірних зображень полягає в тому, що художники не використовують тіні, відблиски та інші засоби для створення візуальної глибини об'єктів на полотні. Іноді зображення спрощується до символічної форми, що далеко віддаляється від фізичного предмета.

Порушення пропорцій стосується того, що на полотнах рослини, будинки, тіла людей і тварин навмисно спотворюються для досягнення більшої виразності. Враховуючи культурний фон глядача, художник акцентує ті обриси, які асоціюються з реальними об'єктами у свідомості.

Відмова від принципу реалізму означає, що для художника-примітивіста головна мета полягає в тому, щоб демонструвати світ через людський вимір, а не відтворювати його безпосередньо. Пропущені через призму свідомості образи змінюються залежно від світогляду, культурного досвіду і стереотипів. Справжнє найвніше мистецтво створюють майстри, які зберегли в собі дитячу простоту, не зважаючи на складнощі та протиріччя нашого світу. Розуміння цієї філософії в своїй творчості мають лише професійні художники. У протилежному випадку може виникнути небезпека сплутати спрощення з дилетантизмом і відсутністю основних навичок малювання [72].

1.3.3. Іноземні художники які працювали в стилі примітивізм

Анрі Руссо віддався живопису повністю у віці 49 років. До цього він пройшов службу в армії, працював судовим приставом та митником. Його пристрасть до мистецтва підштовхувала його малювати пейзажі прямо на робочому місці, що здобуло йому прізвисько «митник». Руссо розвивав свій стиль, копіюючи картини з паризьких галерей, а сюжети для своїх полотен він шукав у ботанічних садах. Відсутність художньої освіти і великий інтерес радикально позначилися на його авторському стилі. Його роботи часто характеризує порушення перспективи, колористичного балансу, пропорцій і драматична надмірність. Руссо малював з дитячою наївністю і так само ставився до хвальби, що викликало глузування його

сучасників. Тим не менш, це не завадило йому брати участь у виставках і продовжувати своє мистецьке самовдосконалення. Прикладом професійного зростання Руссо є його полотна «Митна застава» (1890) та «Голодний лев кидається на антилопу» (1905).

Анна Мозес, відома як Бабуся Мозес, розпочала свою кар'єру в живописі лише після смерті чоловіка у віці 67 років. На своїх полотнах вона зображувала те, що бачила навколо себе. Мальовничі сільські пейзажі та побутові сцени не відрізнялися особливою оригінальністю, але її щирість та простота виявилися надзвичайно привабливими. Вже через рік після початку творчості Мозес здобула увагу широкої публіки, адже одна з її картин була опублікована у газеті, що принесло їй всесвітню славу. У віці 89 років вона отримала нагороду Національного американського жіночого прес-клубу від президента США Гаррі Трумена. Деякі критики стверджують, що художниця змалювала простий спосіб життя, який вже не був доступний її сучасникам. Це пояснює популярність її картин. Серед них *Checkered House* (Рис. 1.26.), *Apple Butter Making* (Рис. 1.27.), *Catching the Thanksgiving Turkey* (Рис. 1.28.).

Ніко Піросмані, грузинський художник-примітивіст, працював на різних роботах протягом більшої частини свого життя, не забуваючи про живопис. Він не мав системної художньої освіти, але замість цього він віддавав своє серце мистецтву і постійно писав картини. Згодом він зосередився на виконанні замовлень для оформлення вивісок, розпису стін та вікон ресторанів за різними умовами. Популярність прийшла до художника за кілька років до його смерті, коли його творчість зацікавила футуристів та мистецтвознавців. Більшість його робіт було знайдено у питних закладах Тбілісі, де вони не завжди знаходили розуміння серед відвідувачів. Сьогодні деякі з його картин, наприклад, «Косуля біля струмка» (Рис. 1.29.), мають значну вартість і були продані на аукціонах за великі гроші, наприклад, у 2016 році на аукціоні Sotheby's у Лондоні за 629 тисяч фунтів [72].

1.3.4. Українські митці які працювали в стилі примітивізм

Україна внесла значний вклад у світове наївне мистецтво через таких майстрів, як Катерина Білокур (Рис. 1.30.) [30], Марія Приймаченко (Рис. 1.31.) [39], Дмитро Молдованов (Рис. 1.32.) [13], Олександр Найден (Рис. 1.33.) [49].

Катерина Білокур народилася у сільській сім'ї, яка не розуміла її пристрасті до живопису. Через прагнення зекономити гроші на одязі та взутті, батьки не надавали їй можливості отримати освіту. Відсутність свідоцтва про шкільну освіту перешкоджала їй вступити до Миргородського технікуму художньої кераміки. Незважаючи на усі ці виклики та опір родини, вона продовжувала самостійно займатися мистецтвом.

Спочатку їй доводилося приховувати свої заняття, малюючи вугіллям на тканинах. У зрілому віці вона змогла відстояти своє право на вибір мистецького шляху, і з тих пір почала працювати фарбами, не приховуючи своїх здібностей від близьких. Через свою незвичайну тягу до сільського життя першої половини ХХ століття і відсутність професійної художньої освіти, вона також ніколи не вийшла заміж і провела усе життя з батьками, а потім з родичами. Білокур прославилася своїми малюнками польових квітів. Вона здобула визнання не лише в Україні, але й за її кордонами, представивши свої роботи на виставці у Парижі. Серед її шедеврів були «Цар-колос», «Берізка» та «Колгоспне поле», які вразили Пабло Пікассо.

Марія Приймаченко народилася 30 грудня 1908 року в селі Болотня Київської області і прожила 89 років, створивши понад 650 картин. Її полотна часто зображували невігдані тварини та звірів з українських казок і легенд, фантастичні квіти та сільські пейзажі. Марія не використовувала спеціальних технік мистецтва: вона малювала на звичайному ватмані пензлями, застосовуючи гуаш та акварель, що давало її роботам яскраву та насичену декоративну основу з виразними графічними контурами.

Народився 1967 року в Миколаєві. Малював їздив до бабусі в село Лиса Гора на Миколаївщині.

З дитинства Дмитро захоплювався пригодницькою літературою, мріяв стати капітаном, мандрівником або ж лісником, бо дуже любив тварин.

Навчаючись у сьомому класі, побачив по телевізору фільм про Ніко Піросманашвілі, грузинського примітивіста, який суттєво вплинув на життєвий вибір художника.

Олександр Найден народився 18 липня 1937 року в Черкасах. В 1960 році він закінчив Черкаський державний педагогічний інститут. До 1978 року він працював редактором у товаристві "Знання", де редагував брошури, серед яких була і брошура завідувача Відділу проблем художнього розвитку мас в умовах розвинутого соціалізму І. Ф. Ляшенка. Ляшенко запросив його до Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, що стало початком його академічної кар'єри.

У 1985 році Олександр Найден захистив кандидатську дисертацію на тему "Орнамент українського народного розпису". Він також був учасником 9-го міжнародного з'їзду славістів два роки раніше. На початку 1990-х років він очолив групу для дослідження барокової культури при Києво-Могилянській академії, що стало важливим етапом у підготовці до захисту докторської дисертації. Олександр Найден успішно захистив свою докторську дисертацію у 1997 році, що відбулося практично одночасно з захистом дисертації Вадима Скуратівського у спеціалізованій раді з теорії мистецтва при Київській консерваторії [72].

1.3.5. Примітивізм в інтер'єрі

Наївне мистецтво ідеально впишеться в сучасний інтер'єр. Прагнення до простоти форм дозволяє художникам зосередитися на деталях і кольоровому балансі. При виборі картини важливо чітко розуміти, яка роль їй призначена в інтер'єрі. Наприклад, яскраві кольори можуть оживити одноманітні стіни, або доповнити палітру інших кольорів в обраному спектрі. Тематика картини також має значення: для дитячих кімнат підходять зображення тварин або персонажів казок, а краєвиди природи більш відповідатимуть вітальні чи кухні.

Більшість майстрів, що працюють у цьому стилі, мають професійну освіту і можуть створити картину з складним і детально продуманим сюжетом. Такі твори можуть стати чудовою прикрасою для стін робочих кабінетів або бенкетних зал.

Вибір картини залежить від світогляду власника будинку, його особистого стилю і бажання передати свої погляди гостям. Любов до наївного мистецтва може свідчити про простоту, щирість у відносинах і духовну свободу [72].

Висновок

У висновку я можу сказати що історія розвитку рельєфної скульптури демонструє її еволюцію від стародавніх цивілізацій до сучасності, відображаючи зміни технік, матеріалів і стилів. Спочатку рельєфні зображення з'явилися в Стародавньому Єгипті, де їх використовували для ритуальних цілей і прикрашали стіни храмів. Давньогрецькі майстри - розвинули мистецтво різьблення по каменю, створюючи геми та камеї з дорогоцінних каменів.

Після цього європейське середньовічне мистецтво, яке було вплинутим ранньохристиянськими іконографіями та міграційними стилями, розвивало рельєфну скульптуру з використанням нових форм і матеріалів. В епоху Відродження в Італії барельєфи використовувалися для зображення біблійних сюжетів, але флорентійські майстри, такі як Донателло і Мікеланджело, почали акцентувати увагу на людських фігурах і природних формах.

Стиль бароко, з його драматизмом і динамікою, представлений роботами Берніні, демонструє технічну майстерність і здатність передавати рух і емоції в скульптурах.

У бароко і рококо значний внесок зробив Йоган-Георг Пінзель, чий стиль і техніка позначили новий етап в українській скульптурі. Його роботи, такі як група святого Юрія на коні, збереглися як приклади високої майстерності і творчого підходу. Таким чином, рельєфна скульптура пройшла довгий шлях розвитку, постійно адаптуючись до нових ідей та технологій, збагачуючи культурну спадщину кожної епохи.

Українське мистецтво рельєфної скульптури починається з Київської Русі, де майстри різьбили кам'яні баби та орнаментальні плити для храмів. Потім як і весь світ українські майстри оздоблювали каплиці та церкви. В наш же час більша частина українських майстрів виготовляє пам'ятні плити якими оздоблюють екстер'єри будинків.

РОЗДІЛ II: Історія та сучасна практика художньо-декоративного оздоблення інтер'єрів художніх салонів.

2.1. Світовий досвід художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художніх салонів.

Художній салон «Revelations», Париж

На Рис. 2.1. зображено художній салон «Revelations» у Парижі. Дивлячись на цей салон скоріш за все він знаходиться у великому ангарному приміщенні Тут знаходиться багато зон з різними стилями скульптур, а в центрі приміщення знаходиться так званий «point of interest», тобто роботи на які зробили спеціальний акцент. Щодо освітлення, воно тут на вищому рівні [80].

Палац дожів

Палац дожів, розкішна будівля, в оформленні залів якої брали участь Тіціан та інші видатні митці, використовувався як резиденція правителів Венеціанської республіки. Тут проводили засідання сенату, відбувалось правосуддя, працювали працівники таємної поліції, канцелярії, служби цензорів і морського відомства. (Рис. 2.2.)

У Палаці дожів розташована темниця Пьомбі, сім камер якої облаштовані під свинцевим дахом, що утримувало холод взимку і створювало невитриманий спекотний клімат влітку. Саме тут покарання зазнав знаменитий Джакомо Казанова, звинувачений у розпусті, спілкуванні з духами та інших злочинах. Захопившись ідеєю втечі, він спочатку пробив дірку в підлозі своєї камери, але був переведений до сусідньої. Пізніше, у 1755 році, Казанова разом зі своїм сусідом вирішили використати дірку у стелі, щоб проникнути на дах палацу, спуститися через вікно в один із залів і втекти з будівлі. Вони стали єдиними в'язнями, кому вдалося втекти із цієї в'язниці [56].

Галерея Академії

Галерея Академії є домом для однієї з найкращих у Європі колекцій творів венеціанських художників XIII-XVIII століть. Історичну цінність представляють не лише самі полотна, але й будівлі, в яких розміщена галерея: церква Санта Марія

делла Каріта і колишній монастир. Хоча шедеври не групуються за темами або часом створення, деякі експерти вважають це особливістю галереї.

Серед найцінніших робіт колекції визнані «Святий Георгій» Андреа Мантеньї, «Чудо святого Марка» Тінторетто, «Бенкет в домі Левії» Паоло Веронезе та «П'єта» Тіціана. (Рис. 2.3.) [6].

Музей скла на острові Мурано

Музей скла на острові Мурано розмістився у колишньому палаці єпископів Торчелло і відзначається збіркою скляних виробів, створених з I століття нашої ери до сьогодення. Тут представлені прикраси епохи Ренесансу, знайдені стародавні артефакти з некрополя Энона, сучасне скляне посуд і меблі. (Рис. 2.4.) [42].

2.2. Аналіз українського досвіду художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художніх салонів.

Проектування художнього салону вимагає ретельного вивчення науково-теоретичних аспектів дизайну інтер'єру, мистецтва та маркетингу.

Врахування принципів ергономіки для забезпечення зручності та комфорту в просторі. Визначення функціональних зон для ефективного використання простору, розташування стендів, виставкових площ та інших елементів.

Розуміння впливу кольорів на емоції та настрої відвідувачів. Вибір кольорової палітри, яка відповідає концепції художнього салону та його цільовій аудиторії.

Використання принципів дизайну, таких як баланс, пропорції, ритм, контраст та інші, для створення гармонійного та естетичного простору. Розгляд та адаптація сучасних дизайнерських тенденцій.

Розуміння мистецької теорії та історії для компетентного вибору та експозиції художніх робіт. Врахування стилів, жанрів та тематики, що відповідають концепції салону.

Вивчення психологічних аспектів споживачів, їхніх уподобань та очікувань. Створення атмосфери, яка приваблює цільову аудиторію та викликає позитивні емоції.

Розробка стратегії бренду для салону, включаючи визначення унікального стилю, логотипу та позиціонування на ринку. Використання маркетингових стратегій для залучення та утримання клієнтів.

Застосування сучасних технологій в інтер'єрному дизайні та експозиціях, таких як освітлення, звукове оформлення, відео інсталяції тощо.

Аналіз ринку та конкурентів, розробка стратегії просування та привертання уваги відвідувачів.

Збалансоване поєднання цих теоретичних засад дозволяє створити унікальний, привабливий та функціональний художній салон.

На Рис. 2.5. зображено художній салон у місті Прилуки у Чернігівській області. З першого погляду одразу кидається в очі світлий колір кімнати за рахунок цього приміщення здається більшим ніж воно є насправді. По периметру кімнати на стелі знаходиться багато точкового освітлення також по центру вздовж кімнати в лінію висять декілька люстр. На стінах розвішані картини біля одної із стін на підлозі стоять стільці, мабуть для того щоб відвідувачі могли посидіти та відпочити. Навпроти біля стіни на підлозі стоїть стійка з вишиванками які можна придбати. Також по центру кімнати на підлозі розташований стіл з різним сервізом. Загалом я можу сказати що це приміщення виглядає візуально приємним [77].

На Рис. 2.6. зображено художній салон «Диптих» в місті Ужгород. Можна побачити що це маленьке приміщення порівняно з попереднім салоном, але в цьому салоні набагато більше картин та скульптур. Але і за рахунок цього приміщення здається тісним. Освітлення тут приємне та не напружує очі [78].

На Рис. 2.7. зображено художній салон «Берегиня» у Хмельницькій області. Цей салон зроблений в українському стилі за рахунок багатого асортименту традиційного українського одягу, розписаних тарілок, свічок з українськими прапорами та мініатюрних статуєток.

Художній салон "Берегиня" (Рис. 2.8.) є унікальним місцем, де об'єднана могутня сила справжніх шедеврів мистецтва. Кожен день в салоні народжується краса, і саме тут можна знайти чудові подарунки, які несуть у собі неповторний

шарм майстерності та багатогранність українського народу. "Берегиня" співпрацює з провідними майстрами в різних галузях мистецтва, таких як живопис, сакральне мистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво та вироби з бурштину [79].

2.3. Науково-теоретичні засади та нормативні вимоги щодо п художньо-декоративного оздоблення інтер'єру.

Науково-теоретичні засади та нормативні вимоги щодо художньо-декоративного оздоблення інтер'єру охоплюють кілька ключових аспектів, які включають естетику, функціональність, безпеку та відповідність нормативним документам. Розглянемо кожен з цих аспектів детальніше.

1. Науково-теоретичні засади

Естетика

Естетичні засади визначають, як елементи дизайну (колір, форма, текстура, масштаб) впливають на візуальне та емоційне сприйняття простору. Вони базуються на:

Теорії кольору: Психологічний вплив кольорів, їх поєднання та гармонія. Наприклад, холодні кольори можуть створювати відчуття спокою, тоді як теплі – енергії.

Композиційних принципах: Баланс, контраст, ритм, пропорції та єдність.

Ергономіка: Взаємодія людини з інтер'єром, що впливає на зручність та ефективність використання простору.

Функціональність

Функціональні засади орієнтуються на забезпечення комфортності, зручності та практичності інтер'єру для його користувачів:

Зонування: Поділ простору на функціональні зони: основна зала, зона зі скульптурами, зона для касира.

Освітлення: Раціональне використання природного та штучного освітлення.

Матеріали

Вибір матеріалів для оздоблення інтер'єру базується на їх властивостях, довговічності, безпечності та естетичних якостях.

2. Нормативні вимоги

Будівельні норми та стандарти

Нормативні вимоги включають державні будівельні норми (ДБН), стандарти та регламенти, які встановлюють правила та обмеження щодо:

Безпеки: Протипожежні вимоги, евакуаційні шляхи, використання негорючих матеріалів.

Гігієни та екології: Використання екологічно чистих матеріалів, забезпечення належної вентиляції та освітлення.

Технічні умови: Вимоги до електричних, сантехнічних, вентиляційних систем.

Юридичні аспекти

Врахування правових норм та регламентів щодо авторського права, ліцензування та регуляторних вимог у сфері будівництва та дизайну.

Практичне застосування

Реалізація художньо-декоративного оздоблення інтер'єру вимагає міждисциплінарного підходу, залучення фахівців з різних областей: дизайнерів, архітекторів, інженерів, психологів. Кожен проект потребує індивідуального підходу з урахуванням специфіки приміщення, потреб та вподобань замовника, а також нормативних вимог.

2.4. Психоемоційний вплив рельєфної скульптури на формування інтер'єру.

Рельєфна скульптура - це один із видів скульптурної композиції, який є об'ємним зображенням предмета або людини. Рельєфні скульптури можуть бути виготовлені з різних матеріалів, таких як камінь, дерево, метал, гіпс і так далі. Вони поділяються на барельєфи, горельєфи та заглиблений рельєф.

Візуальний вплив

Глибина та текстура

Об'ємність: Рельєфна скульптура створює ілюзію тривимірного простору, що додає інтер'єру глибини та динаміки. Це може зробити приміщення більш насиченим і цікавим для сприйняття.

Текстура: Різноманітні текстури та поверхні рельєфних скульптур можуть додавати візуальний інтерес та створювати враження руху чи зміни світла та тіні протягом дня.

Акцентування

Фокусні точки: Рельєфні скульптури часто використовуються як акцентні елементи, привертаючи увагу до певних зон інтер'єру. Вони можуть підкреслювати важливі деталі архітектури або декоративного оформлення.

Психологічний вплив

Емоційний вплив

Настрій: Рельєфні скульптури можуть викликати різні емоційні реакції залежно від їх форми, розміру та тематики. Наприклад, плавні, органічні форми можуть створювати відчуття спокою та гармонії, тоді як гострі, динамічні форми можуть викликати відчуття енергії та дії.

Персоналізація: Інтер'єри з рельєфними скульптурами можуть стати більш персоналізованими та унікальними, що сприяє створенню затишку та відчуття приналежності до простору.

Практичне застосування рельєфних скульптур в інтер'єрі

Архітектурні елементи

Стіни та стелі: Рельєфні скульптури можуть бути інтегровані в стіни чи стелі, створюючи унікальні панно чи фризи.

Колони та каміни: Використання рельєфних скульптур на колонах чи камінних полицях може підкреслювати важливі архітектурні деталі.

2.5. Засоби і прийоми художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.

Оформлення інтер'єру художнього салону вимагає застосування різних засобів і прийомів художньо-декоративного оздоблення. Ось декілька з них:

Засоби художньо-декоративного оздоблення

Колірна палітра: Використання гармонійних кольорових схем для створення певного настрою та атмосфери у приміщенні.

Поєднання контрастних кольорів для акцентування важливих зон

Матеріали: Природні матеріали (дерево, камінь) для створення натурального та автентичного вигляду. Сучасні матеріали (метал, скло) для додання інтер'єру сучасності та легкості.

Світло: Щоб правильно зробити акценти на картинах та скульптурах в художніх салонах мають використовувати багато освітлення. Різні типи освітлення наприклад загальне – для освітлення основного це приміщень, точкове та акцентне – вже для виділення картин, скульптур та інших товарів. Використання декоративних світильників для підкреслення стилю інтер'єру.

Меблі: Також у художніх салонах не часто але все таки можуть бути меблі, це зазвичай просто місця для сидіння. Стиль та розміщення меблів, що підкреслюють загальну концепцію інтер'єру. Використання антикварних чи дизайнерських меблів для надання інтер'єру унікальності.

Прийоми художньо-декоративного оздоблення

Експозиційне розміщення: Створення зон для демонстрації художніх творів - картин, скульптур, за допомогою спеціальних підставок, стендів або полиць. Використання стінних рейок або спеціальних тримачів для розміщення картин. Розміщення скляних тумб для дрібної керамічної скульптури.

Розміщення зелених рослин: Додавання рослин в інтер'єр додає більш живої атмосфери та приємного запаху. Використання квіткових композицій для додання інтер'єру свіжості.

Функціональні та декоративні перегородки: Використання перегородок для зонування простору та створення приватних зон. Використання декоративних елементів (штори, жалюзі) для розділення простору.

Застосування цих засобів і прийомів дозволяє створити гармонійний та привабливий інтер'єр художнього салону, який відповідає його функціональному призначенню та естетичним вимогам.

2.5.1 Вихідні дані, концепція художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.

Художній салон розміщується в будівля, що знаходиться в місті Київ в Печерському районі на вулиці Хрещатик (Рис. 2.9 - 2.10.), це приміщення є частиною житлової забудови та є пам'яткою архітектури місцевого значення (Рис. 2.11.).

Проект 1951 року включав будинок № 21 як єдину структуру з арковим проходом через вулицю Лютеранську. Після обговорення комісією було запропоновано збільшити висоту центральної арки на один поверх (початково вона мала три поверхи), спростити декор, замінити колони на фасаді пілястрами та пілонами, а також внести зміни у внутрішній дворовий фасад. Будівля має семиповерхову цегляну конструкцію у формі літери "П" з шести секціями, стилізована під радянський ретроспективізм. Плоскі перекриття залізобетонні, дах вальмовий з черепичною покрівлею.

Великі і малі арки по боках, які служать входами на вулицю Лютеранську, розділяють будівлю на дві частини: чотири секції праворуч і дві секції ліворуч. Кожна секція має по три двокімнатні квартири, розташовані навколо трьох маршових сходів з ліфтом, спрямованих до дворового фасаду. Центральну арку, що висока на чотири поверхи, прикрашено кесонами з гіпсовими розетками.

Над аркою виділяються дві півциркульні лоджії з ордерними елементами - пілястрами, архівольтами, балюстрадами, які контрастують на фоні внутрішніх стін. Фасад оформлено за принципом трьох ярусності.

Перший торговий поверх, що знаходиться на першому ярусі, значно виступає вперед у бік вулиці порівняно з верхнім об'ємом і завершується терасою з бетонною балюстрадою. Стіни цього поверху облицьовані грубо колотим сірим гранітом. Верхні два яруси облицьовані світлою керамічною плиткою та розділені невеликим гуртом.

Карниз на вершині відрізняється різноманіттям форм і багатством деталей. Головні вертикальні акценти створюють три групи потрійних лоджій з внутрішнім

фарбуванням, які утворюють великі ритмічні акценти. Вітрини розташовані в прорізах першого торговельного поверху. Стіни чолових фасадів прикрашено простою і рельєфною художньою керамікою.

Частково збереглися перші інтер'єри ювелірного магазину на першому поверсі, де основна увага приділяється стелі з дрібними кесонами, що прикрашені розкішним ліпленням [50].

Короткий опис приміщення:

Фасадне нежитлове приміщення під магазин з великими вітринами. Приміщення складається із трьох рівнів:

- Загальна площа приміщення 465 м².
- Планування першого поверху 185 м².
- Балкон 55 м².
- Підвал 182 м².
- Загальна висота першого поверху з балконом 5,24 м

У середині приміщення вже були встановлені перила з балясинами на сходах. У приміщенні знаходяться тільки два вікна з фасадної частини будинку (Рис. 2.12. – 2.19.).

2.5.2 Функціонально-планувальне та об'ємно - просторове рішення художньо-декоративного оздоблення інтер'єру художнього салону.

Хрещатик є єдиною вулицею, в якій згідно з давньоруськими київськими традиціями підкреслена структура ландшафту, де національна, барокова ідея превалює в декорі над радянськими символами, яких налічується на всьому Хрещатику аж дві зірочки та два серпи з молотом, і ті вплетені в орнамент.

Художній салон передбачається для використання на першому поверсі, так як інші поверхи будівлі є житловими. Приміщення являє собою три кімнати: основний великий зал з двома колонами та балконом, кімната зі скульптурами і дрібною пластикою та кімната персоналу. Основний зал та вхідні двері розділені невеличким тамбуром. Справа від тамбуру біля вікон знаходиться місце касира, навпроти каси було вирішено розмістити художню роботу так як вона має привертати в першу

чергу на себе увагу так як майже всі стіни в художньому салоні завішані картинами на продаж. Уздовж стін біля кімнати персоналу знаходяться скляні вітрини з мініатюрами та ювелірними виробами. Піднімаючись по сходах на балкон основного залу можна побачити, що було вирішено зберегти оригінальні перила з баясинами, колони з капітелями та карнізи. На балконі теж розташована виставкова зона зі скляними вітринами уздовж стін та посередині балкону, також біля перил балкону було встановлено місця для сидіння для того щоб клієнти могли трохи посидіти, відпочити та краще роздивитися картини. Оскільки в цьому салоні постійно змінна експозиція для нормального огляду картин важливий ряд умов такі як: оптимальний вертикальний кут 27 градусів, оптимальний горизонтальний кут 50 – 55 градусів та відстань від підлоги має бути 90 см.

У кімнаті зі скульптурами можна побачити різноманітний асортимент товару від маленьких ювелірних виробів та скульптурної пластики до великих скульптур та рельєфів з різних металів.

(Рис. 2.20.- 2.21.)

2.5.3 Стилiстика, меблі, декор, оздоблювальні матеріали та освітлення інтер'єру приміщення художнього салону.

Оскільки художній салон розроблявся в приміщенні будівлі яка є пам'яткою архітектури то було вирішено мінімально втручатися в кардинальну зміну інтер'єру, та вирішено поєднати класичний стиль з українськими примітивізькими мотивами. До того ж класичний інтер'єр додає художньому салону вишуканості та підкреслює красу та унікальність архітекторів які будували Хрещатик.

Щодо умеблювання то цього було зроблено по мінімуму через велику кількість робіт, тому були використані лише необхідні елементи декору: декілька лавок, столи для малих скульптурних форм та скляні вітрини (Рис. 2.22.- 2.23.).

У художніх салонах освітлення відіграє велику роль, щоб можна було детально роздивитися картину треба її чітко підсвічувати, те саме роблять і з скульптурами. В проекті присутні два плани освітлення – це освітлення першого поверху та другого. Були використані такі типи освітлення: стельові точкові

світильники для підсвічування саме картин та рельєфних скульптур, а також стельові світильники та підвісні стельові світильники для освітлення основних зон приміщення. Сама художня робота підсвічена трьома точковими направленими світильниками та одною підвісною лампою, завдяки цьому роботу можна розглянути з різних ракурсів і вона не буде втрачати свій рельєфний вигляд.

Висновок

Підводячи підсумок можна сказати що при розробці інтер'єру художнього салону був врахований оригінальний інтер'єр приміщення в класичному стилі, були також дотримані всі норми щодо будівництва таких приміщень. Дизайн інтер'єру та розміщення меблів було зроблено з урахуванням постійно змінної експозиції.

РОЗДІЛ III: Засоби, прийоми, композиційне рішення художньої роботи

3.1 Концепція художньої роботи

Концепція художньої роботи полягає в тому щоб зробити роботу яка буде гармонійно вписуватись в інтер'єр приміщення цього художнього салону, та водночас мала в собі символічне значення, використовуючи українські символи такі як гілки калини та стиль українського примітивізму.

За основу я взяв картини з птахами Марії Приймаченко та поєднані в одну цілісну композицію.

Роботи Марії Приймаченко надихнули на створення рельєфної композиції

Складність та деталізація композиції привертає увагу і створює фокусну точку в інтер'єрі. Органічні форми і природні мотиви сприяють відчуттю спокою та гармонії, що позитивно впливає на емоційний стан глядача, рельєфні елементи запрошують до дотику, що може додатково збагатити взаємодію з простором. Текстури та відчуття матеріалу можуть викликати приємні тактильні відчуття, підсилюючи естетичне задоволення.

Мотиви птахів і рослин мають символічне значення, пов'язане з природою, свободою, гармонією та спокоєм. Використання традиційних технік і матеріалів нагадують про історичні та культурні контексти, що додає інтер'єру значущості та глибини.

Нижче на Рис. 3.1. – 3.8., можна побачити етапи формування композиції ескізних малюнків та етапи розробки рельєфної скульптури.

3.2. Засоби, прийоми, композиційне рішення художньої роботи в матеріалі.

Скульптура представляє двох птахів, що знаходяться на гілках рослини, схожої на дерево або кущ. Гілки переплітаються, утворюючи складну, органічну композицію, заповнену листям та ягодами. Птахи розташовані симетрично один навпроти одного, що створює баланс у композиції.

Птахи мають виділені хвости з витонченими деталями, що надають їм вигляду павичів або фантазійних птахів. Їх тіла прикрашені лускоподібними або крапковими

візерунками, що додають текстуру і візуальний інтерес. Дзьоби птахів тонкі та загострені, а лапи міцно тримаються за гілки.

Гілки рослини виглядають природно, з м'якими, вигнутими лініями, що створюють відчуття руху та життєвості. Листя має різні форми та розміри, додаючи композиції багатшаровості та глибини. Ягоди на гілках зібрані у грона, що підсилює візуальну складність і реалістичність сцени.

Гармонійна композиція і природні мотиви можуть сприяти релаксації і зниженню рівня стресу. Естетична привабливість рельєфу може покращувати настрій та підвищувати рівень задоволення від перебування в приміщенні.

3.3. Техніка виконання рельєфної скульптури.

Поверхня рельєфної скульптури має багатий текстурний ефект, створений за допомогою м'якого пластиліну, який в подальшому був пофарбований бронзовою фарбою. Відтінки варіюються від темного до світлого, що додає об'єму та контрасту. Деталі, такі як пір'я на хвостах птахів і прожилки на листях, ретельно опрацьовані.

Скульптура має бронзовий відтінок, що надає їй старовинного та благородного вигляду. Застосований метод «сухого пензля» і це підкреслює рельєфність та надає відчуття глибини і старовини.

3.4. Художня робота в інтер'єрному середовищі.

Роботу «Птахи щастя» було вирішено розмістити одразу біля вікон, для того щоб можна було інколи вимикати освітлення цієї роботи за рахунок сонячного освітлення та при цьому частково зберегти електроенергію.

Розміри композиції:

- Довжина 2,92 м
- Ширина 1,93 м
- Відступ від підлоги 1 м

Висновок

Ця рельєфна скульптура є чудовим прикладом декоративного мистецтва, що може позитивно вплинути на атмосферу і сприйняття інтер'єру. Завдяки своїй складності, деталізації та гармонійній композиції, вона здатна додати простору

естетичної цінності, створити фокусну точку і сприяти позитивному емоційному стану відвідувачів.

Загальний висновок

Історія розвитку рельєфної скульптури продемонструвала її еволюцію від стародавніх цивілізацій до сьогодення, відображаючи зміни технік, матеріалів, а також стилів. Спочатку рельєфні зображення використовували для ритуальних цілей та прикрашали стіни храмів. Невдовзі людство зрозуміло що рельєфною скульптурою можна прикрашати не тільки гробниці, а й використовувати їх як прикраси для повсякденного носіння таким чином розвинули мистецтво різьблення по різному камінні, створюючи геми та камеї з дорогоцінних каменів. Середньовічне мистецтво, заворожене ранньохристиянськими іконографіями та міграційними стилями, розвивало рельєфну скульптуру з використанням нових форм та матеріалів. В епоху Відродження саме в Італії барельєфи та горельєфи використовувалися для зображення біблійних сюжетів, а флорентійські майстри, такі як Донателло та Мікеланджело, акцентували увагу на більш простих речах таких як людські фігури у повсякденному житті та природні форми.

Бароковий стиль, з його драматизмом і динамікою, представлений роботами Берніні, демонструє технічну майстерність та здатність передавати рух та емоції у скульптурах. У бароко та рококо значний внесок зробив Йоган-Георг Пінзель, чий стиль та техніка позначили новий етап в українській скульптурі.

Українське мистецтво рельєфної скульптури бере свій початок ще з Київської Русі, де майстри різьбили кам'яні баби та орнаментальні плити для храмів. Згодом українські майстри оздоблювали каплиці та церкви, в наш час виготовляють пам'ятні плити для екстер'єрів будинків.

При розробці інтер'єру художнього салону було враховано оригінальний інтер'єр приміщення у класичному стилі, дотримані всі норми щодо будівництва приміщень художніх салонів. Дизайн інтер'єру та розміщення меблів були зроблені з урахуванням постійно змінної експозиції.

Рельєфна скульптура виконана в стилі українського примітивізму є чудовим прикладом декоративного мистецтва, що може позитивно вплинути на атмосферу та сприйняття інтер'єру. Завдяки своїй деталізації та гармонійній композиції, вона здатна додати простору естетичної цінності, створити фокусну точку та сприяти позитивному емоційному стану відвідувачів.

Література

1. Андрієвська В.Л. Розмай Незалежної України. Художники Києва. Українське образотворче мистецтво 1991-2011 років. Живопис. Графіка. Скульптура / вступ, ст. Л.І. Андрієвського. К.: Криниця 2011 р. 648 с.
2. Білодід Ю. М., Поліщук О. П. Основи дизайну: навч. посіб. К. : Парапан, 2004. 240 с.
3. – Барельєфи Персеполіса
4. Барокова скульптура
<https://art-sculptor.com/ua/iskusstvo-vyrazheniya-dvizheniya-v-kamne-skulptura-barokko/>
5. Валентин Борисенко. Рельєфи Українського дому, 1982, Київ
<https://art.lviv-online.com/valentyn-borysenko/>
6. Галерея Академії
<https://tripmydream.ua/media/podborki/10-najtsikavishih-myzegiv-venetsigi-v-polovini-z-nih-vi-tochno-sche-ne-byli>
7. ДБН В.2.2-15:2019. Житлові будинки. Основні положення. К. : Мінрегіонбуд України, 2019. 44 с.
8. ДБН В.2.2-9:2018. Громадські будівлі та споруди. Основні положення із Зміною №1. Актуалізований текст в останній редакції із внесеними змінами. Київ : Міністерство розвитку громад та територій України, 2022. 48 с.
9. ДБН В.2.2-5:2023 Захисні споруди цивільного захисту. Київ : Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, 2023. 123 с.
10. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Київ : Мінрегіон України, 2018. 70 с.
11. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Зміною № 1. Київ : Мінрегіон України 2022. 20 с.
12. ДСТУ 9243.7:2023. Правила виконання архітектурно-будівельних робочих креслень. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2024.
13. Дмитро Молдованов, Корова Пеструха, 2012, олія

<https://yagallery.com/authors/dmitro-moldrovanov>

14. Дмитра Молдованова, Коротка біографія

[https://yagallery.com/authors/dmitro-](https://yagallery.com/authors/dmitro-moldrovanov#:~:text=Дмитро%20Молдованов%20–%20український%20художник%2С%20один,село%20Лиса%20Гора%20на%20Миколаївщині)

[moldrovanov#:~:text=Дмитро%20Молдованов%20–](https://yagallery.com/authors/dmitro-moldrovanov#:~:text=Дмитро%20Молдованов%20–%20український%20художник%2С%20один,село%20Лиса%20Гора%20на%20Миколаївщині)

[%20український%20художник%2С%20один,село%20Лиса%20Гора%20на%20Миколаївщині](https://yagallery.com/authors/dmitro-moldrovanov#:~:text=Дмитро%20Молдованов%20–%20український%20художник%2С%20один,село%20Лиса%20Гора%20на%20Миколаївщині)

15. Еволюція рельєфної скульптури в українському мистецтві

https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_скульптура

16. Жіночий портрет із блакитним халцедоновим каменем, можливо, королеви Лаодики, дружини Мітрідата IV Понтійського. Елліністичний період, 2 ст. до н.е

<https://sorokastore.com/ua/stili-yuvelirnykh-ukrasheniy-etrusskiy-yegipetskiy-antichnyu-keltskiy>

<https://www.pinterest.com/pin/825003225517221086/>

17. Зиміна Світлана Борисівна Стілі інтер'єру: посібник /Світлана Зиміна; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. Київ : Довіра, 2018. 359 с.

18. Звід пам'яток історії та культури України (1999 рік, Кн. 1, Ч. 1, А-Л).

19. Звід пам'яток історії та культури України (2004 рік, Кн. 1, Ч. 2, М-С).

20. Історія українського мистецтва: У 5 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; голов. ред. Г. Скрипник ; ред. тому Р. Михайлова, Р. Забашта. К., 2008. Т. 1: Мистецтво первісної доби та стародавнього світу. 710 с.

21. Історія українського мистецтва (у 5 т.) / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України/ К., 2010. Т. 2. 1296с.

22. Історія українського мистецтва: у 5 т. / ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України; голов. ред. Г. Скрипник; ред. т.: Д. Степовик. К., 2011. Т.3: Мистецтво другої половини XVI–XVIII століття. 1088 с.

23. Історія українського мистецтва: у 5 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського; голов. ред. Г. Скрипник; ред. тому В. Рубан. К., 2006. Т. 4: Мистецтво XIX століття. 760 с.

24. Історія українського мистецтва: у 5 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського; голов. ред. Г. Скрипник; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. К., 2007. Т. 5: Мистецтво ХХ століття. 1048 с.

25. Історія рельєфної скульптури

<http://arts->

library.com.ua/bitstream/123456789/1094/1/Положинська%20К.І.%20Тетянін%20І.О.%20Рельєфна%20композиція.pdf

26. Історія примітивізму.

<https://kyiv.gallery/statii/prymityvizm-mystetstvo-dukhovnoi-bezposerednosti>

27. Ковальський Леонід Миколайович, Дмитренко А.Ю., Лях В.М., та ін. Архітектурна типологія громадських будинків і споруд: підручник для студ. вищ. навч. закл. /Л.М. Ковальський [та ін.]; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ: Інтерсервіс, 2018.

28. Кащенко О.В. Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво (методичні вказівки для виконання освітньо-професійних програм бакалавра, спеціаліста, магістра). Київ, КНУБА, 2004. 190 с.

29. «Косуля біля струмка» Ніко Піросмані

<https://www.wikiart.org/ru/niko-pirosmani/kosulya-u-ruchya>

30. Катерину Білокур, "Поле у колгоспі", 1949

<https://vogue.ua/article/culture/art/10-shedevriv-vidatnoji-hudozhnici-katerini-bilokur-50693.html>

31. Каменя Посейдона та Афіни Сардонікс-онікс, 1 століття до н е, Національний археологічний музей, Неаполь.

<https://sorokastore.com/ua/stili-yuvelirnykh-ukrasheniy-etrusskiy-yegipetskiy-antichnyy-keltskiy>

32. Каплиця Боїмів

<https://tamtour.com.ua/kaplytsia-boimiv>

- 33.** Лінда С. М. Архітектурне проектування громадських будівель і споруд: навчальний посібник. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013.
- 34.** Лука делла Роббіа. Філософи Платон і Аристотель, рельєф соборної дзвіниці. Флоренція
https://uk.wikipedia.org/wiki/Скульптура_епохи_Відродження
- 35.** Латинський катедральний собор
[https://uk.wikipedia.org/wiki/Латинський_катедральний_собор_\(Львів\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Латинський_катедральний_собор_(Львів))
- 36.** Магдиш Ірина АР-НУВО. Стилi українського мистецтва ХХ-го століття. К.: Портал, 2022. С. 120
- 37.** Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основи композиції (геометричні аспекти). Київ: Каравелла, 2004. Анорічева-Єрьомка Антоніна Іванівна Академічний живопис [Текст] : навч. посіб. / А. І. Анорічева-Єрьомка; А.І. Анорічева-Єрьомка; МОН України, ХДАДМ. Харків : Колорит, 2009.
- 38.** Моління про чашу. Фрагмент, Борис Довгань
<https://arthoda.com.ua/2019/05/02/borys-dovhan-skulptura-iak-shliakh-do-zd/>
- 39.** Марія Приймаченко, Голуби, 1968
<https://www.wikiart.org/uk/mariya-primachenko/golubi-1968>
- 40.** Міграційний період до християнізації
https://uk.wikipedia.org/wiki/Середньовічне_мистецтво
- 41.** Маскарони
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Маскарон>
- 42.** Музей скла на острові Мурано
<https://tripmydream.ua/media/podborki/10-najtsikavishih-myzegiv-venetsigi-v-polovini-z-nih-vi-tochno-sche-ne-byli>
- 43.** Настінний рельєф із зображенням ієрогліфів Давнього Єгипту
<https://uahistory.co/pidruchniki/gajdamaka-art-10-class-2018-standard-profile-level/2.php>
- 44.** Ніно Пізано, рельєф кампанілли
https://uk.wikipedia.org/wiki/Скульптура_епохи_Відродження

- 45.** Олійник О. П. Основи дизайну інтер'єру: навч. посіб. /О.П. Олійник, Л.Р. Гнатюк, В.Г. Чернявський. К. : НАУ, 2011. 228 с.
- 46.** Оздоблення камбоджійського храму Ангкор-Вату
- 47.** Оттонський рельєф з вівтаря у сміливому монументальному стилі, з невеликою спробою класицизму; Мілан 962–973 рр.
- 48.** Олександр Красноголовець. Погруддя Д. Ушинського. Гіпс, 2008
<https://esu.com.ua/article-2898>
- 49.** Олександр Найден, Доля барабанщика, 2009, папір, гуаш
<https://yagallery.com/authors/oleksandr-najden>
- 50.** Опис будівлі
<http://kyiv-heritage-guide.com/page/khreschatik-vulicya>
- 51.** Олександра Найдена, Коротка біографія
https://uk.wikipedia.org/wiki/Найден_Олександр_Семенович
- 52.** «Прометей», Іван Кавалерідзе
https://uk.wikipedia.org/wiki/Кавалерідзе_Іван_Петрович
- 53.** Пам'ятні монети скульптору О. Архипенку. Виробник: НБУ
<https://msmb.org.ua/mediateka/top-20-mistetstvo/skulyptori-ukraini/>
- 54.** «Повернення Архипенка»
<https://msmb.org.ua/mediateka/top-20-mistetstvo/skulyptori-ukraini/>
- 55.** Проскуряков В. І. та ін. Конструювання та обладнання інтер'єрів: конспект лекцій для студентів базового напрямку "Архітектура" спеціальності "Дизайн архітектурного середовища" / В. І. Проскуряков, Р. М. Кубай, О. В. Проскуряков. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014.
- 56.** Палац дожив
<https://tripmydream.ua/media/podborki/10-najtsikavishih-myzegiv-venetsigi-v-polovini-z-nih-vi-tochno-sche-ne-byli>
- 57.** Романенкова Юлія Вікторівна Історія пластичних мистецтв: навч. посібник. Київ: Книжкове вид-во НАУ, 2008. 375 с.
- 58.** Ратнічин В.М. Перспектива: навчальний посібник. Київ Вища школа 1977 р. 136с.

59. Рельєф давньоєгипетський

https://uk.wikipedia.org/wiki/Рельєф_давньоєгипетський

60. Розпис храму в Дендері

https://vacation.24tv.ua/chomu-yegipetskiy-siniy-kolir-uviyshov-istoriyu-yak-yogovigotovlyali_n1857679

61. Ранньохристиянське та пізньоантичне мистецтво

https://uk.wikipedia.org/wiki/Середньовічне_мистецтво

62. Рельєф, знайдений в селі Буша Ямпільського району Вінницької області, вапняк

<https://ukrainaincognita.com/mista/pro-slavetnyy-bushanskyy-barelief-bez-mifiv-tamyroboha>

63. Рельєфні скульптури Софії Київської

https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_скульптура

64. Сьомка Сергій Володимирович, Антонович Євген Антонович Дизайн інтер'єру, меблів та обладнання: підручник /С.В. Сьомка, Є.А. Антонович; Нац. акад. керівн. кадрів культури і мистецтв. Київ : Ліра-К, 2018. 398 с.

65. Сєдак Олександр Ігорович, Запорожченко Оксана Юріївна Колористика інтер'єру: навч. посібник /О.І. Сєдак, О.Ю. Запорожченко; Нац. академія образотворч. мистецтва і архіт. 2-ге вид., доп. Київ : Каравела, 2020. 279 с.

66. Сєдак Олександр Ігорович, Запорожченко Оксана Юріївна Образотворче мистецтво та колір в інтер'єрі: навч. посібник /Сєдак Олександр Ігорович, Запорожченко Оксана Юріївна. Київ : Каравела, 2020. 320 с.

67. Сєдак Олександр Ігорович, Запорожченко Оксана Юріївна Твори мистецтва в колірному вирішенні інтер'єрів громадських будинків: монографія /Сєдак Олександр Ігорович, Запорожченко Оксана Юріївна. Київ : Каравела, 2020. 309с.

68. Соловйов О.М. Навчальний рисунок /О.М. Соловйов. Киев : Держвидав образотворчого мистецтва і музичної літ-ри, 1956.

69. Селівачов М.Р. Лексикон української орнаментики. К.: Фенікс, 2013 3-тє вид. доповнене та виправлене.

- 70.** Селівачов М.Р. Українська народна орнаментика XIX–XX ст.(іконографія, номінація, стилістика, типологія): Автореф. на здоб. наук. ступ. док. мистецтвознавства, Київ: вид-во НАН України
- 71.** Скульптура в стилі модерн
https://ru.wikipedia.org/wiki/Модерн#Керамика_модерна
- 72.** Сильові та типологічні особливості сучасної рельєфної скульптури
<https://kyiv.gallery/statii/prymityvizm-mystetstvo-dukhovnoi-bezposerednosti>
- 73.** Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посібник. Львів : Аверс, 2010.
- 74.** Творчість Пінзеля
https://uk.wikipedia.org/wiki/Йоган-Георг_Пінзель
- 75.** Художники Києва: Живопис. Графіка. Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво: Творчо-біографічний довідник /Ред. рада: І. Бугаєнко та ін., Вип. 1. Київ : ІПРЕЗ, 2000.
- 76.** Художники України: Живопис. Графіка. Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво: Творчо-біографічний довідник /Ред. рада: І. Бугаєнко та ін., Вип. 2. Київ : ІПРЕЗ, 2001.
- 77.** Художній салон у місті Прилуки, Чернігівська обл.
<https://priluki.in.ua/info/619>
- 78.** Художній салон «Диптих», Ужгород.
<http://inforline.com.ua/uk/regions/uzgorod/services-tr/diptih-hudogestvenniy-salon.html>
- 79.** Художній салон «Берегиня», Хмельницька область.
<https://khamel.travel/hudozhnij-salon-beregynya/>
- 80.** Художній салон «Revelations» Париж.
<https://www.sortiraparis.com/uk/>
- 81.** Церква Матері Божої Неустанної Помочі
[https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Матері_Божої_Неустанної_Помочі_\(Львів\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Матері_Божої_Неустанної_Помочі_(Львів))
- 82.** Цісарик В.О. Кераміст Федір Чирвенко, Опішня.
https://uk.wikipedia.org/wiki/Цісарик_Володимир_Орестович
- 83.** Apple Butter Making, Анна Мозес (Бабуся Мозес)

<https://www.wikiart.org/uk/babusya-mozes/apple-butter-making-1947>

84. Checkered House, Анна Мозес (Бабуся Мозес)

<https://www.wikiart.org/uk/babusya-mozes/checkered-house-1943>

85. Catching the Thanksgiving Turkey, Анна Мозес (Бабуся Мозес)

<https://www.wikiart.org/uk/babusya-mozes/catching-the-thanksgiving-turkey-1943>

Додаток І

Рис. 1.1. Фриз Парфенона, матеріал мармур

Рис. 1.2. Барельєфи Персеполіса

Рис. 1.3. оздоблення камбоджійського храму Ангкор-Вату

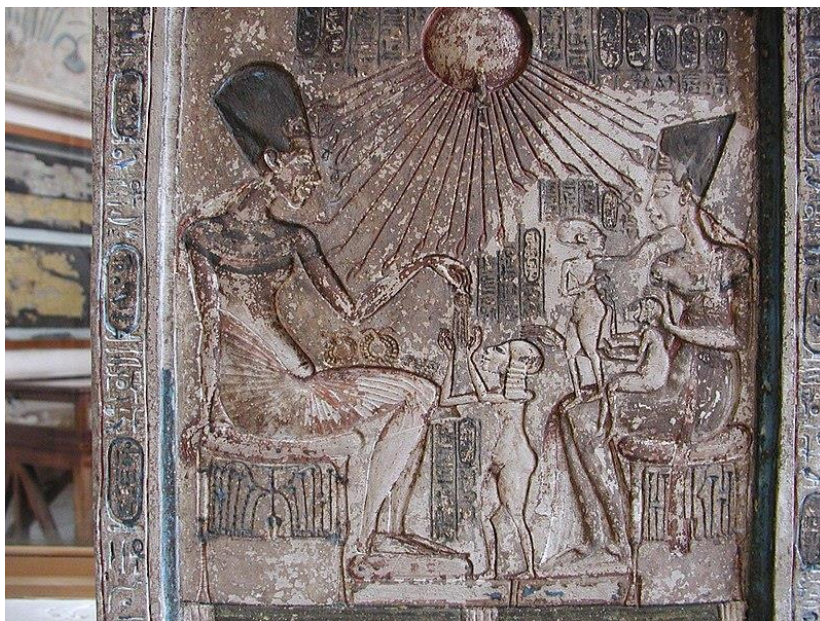

Рис. 1.4. Ехнатон і його сім'я. Стела. Каїрський музей. Єгипет

Рис. 1.5. Настінний рельєф із зображенням ієрогліфів Давнього Єгипту

Рис. 1.6. Розпис храму в Дендері

Рис. 1.7. Камея Афіни та Посейдона - Сардонікс-онікс, 1 століття до нашої ери, Національний археологічний музей, Неаполь

Рис. 1.8. Жіночий портрет із блакитним халцедоновим каменем, можливо, королеви Лаодики, дружини Мітрідата IV Понтійського. Елліністичний період, 2 ст. до н.е

Рис. 1.9. Англо-саксонський срібний "скіт", Кент, бл. 720 р. Голова з діадемою, тримає хрест; на звороті - змія з головою вовка.

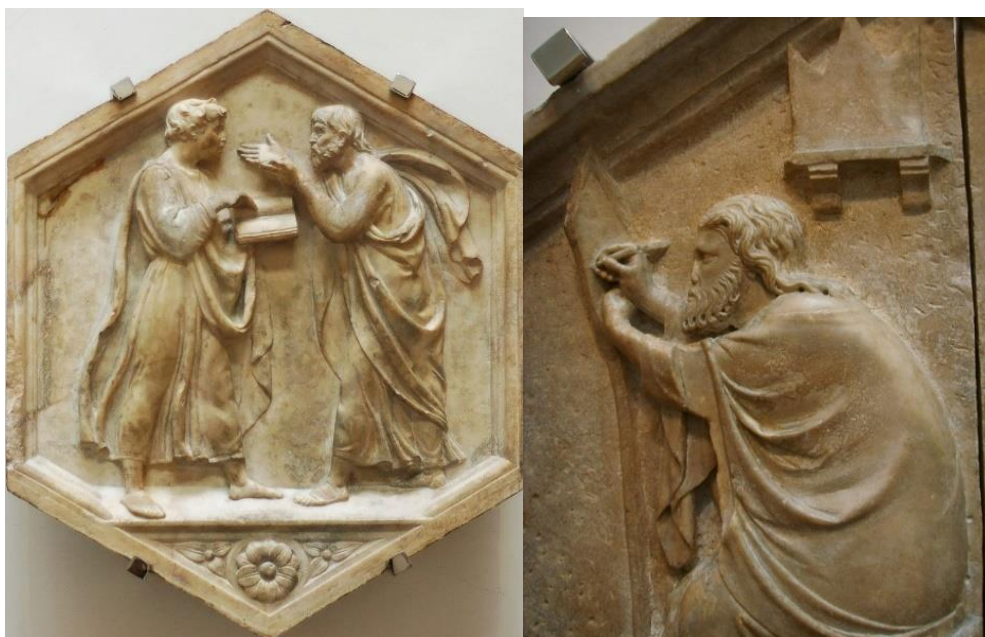

Рис. 1.10. Лука делла Роббіа. Філософи Платон і Аристотель, рельєф соборної дзвіниці. Флоренція та Ніно Пізано, рельєф кампанілли.

Рис. 1.11. Барокові рельєфи Дрездена

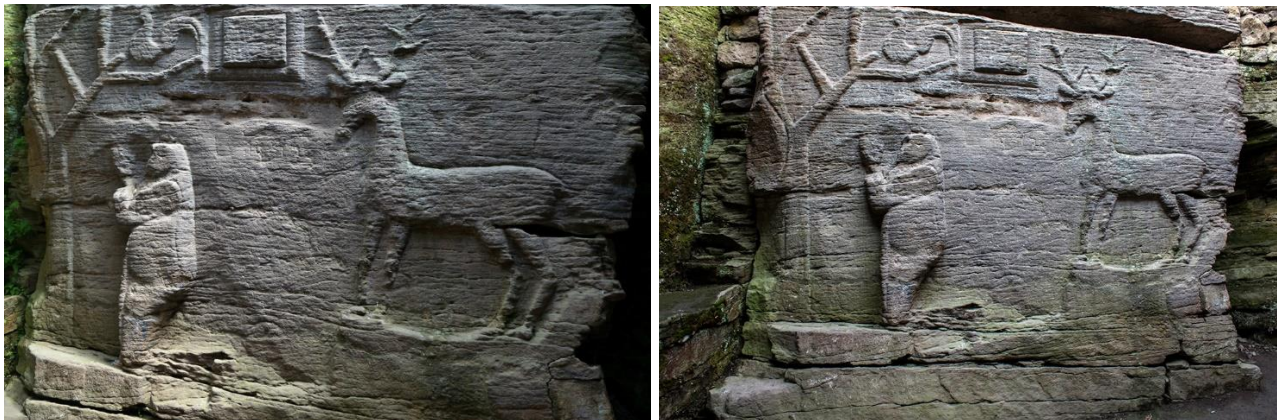

Рис. 1.12. – 1.13. Рельєф, знайдений в селі Буша Ямпільського району Вінницької області, вапняк

Рис. 1.14. Рельєфне зображення Святої Марії з дитиною над головним входом в Церква Матері Божої Неустанної Помочі

Рис. 1.15. Фасадне оздоблення Латинського собору у Львові

Рис. 1.16. Каплиця Боїмів, Львів

Рис. 1.17. Керамічний рельєф на фасаді будинку у Празі, Ладислав Шалоун

Рис. 1.18. Маскарон у стилі модерн

Рис. 1.19. Маскарон на будинку плачучої вдови

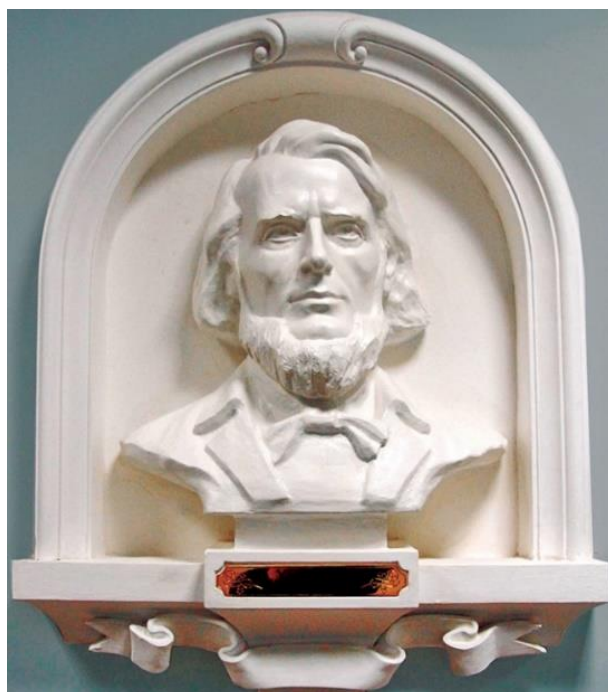

Рис. 1.20. Олександр Красноголовець. Погруддя Д. Ушинського. Гіпс, 2008

Рис. 1.21. «Прометей», Іван Кавалерідзе.

Рис. 1.22. Валентин Борисенко. Рельєфи Українського дому, 1982, Київ

Рис. 1.23. Моління про чашу. Фрагмент, Борис Довгань

Рис. 1.24. Цісарик В.О. Кераміст Федір Чирвенко, Опішня.

Рис. 1.25. Пам'ятні монети скульптору О. Архипенку. Виробник: НБУ

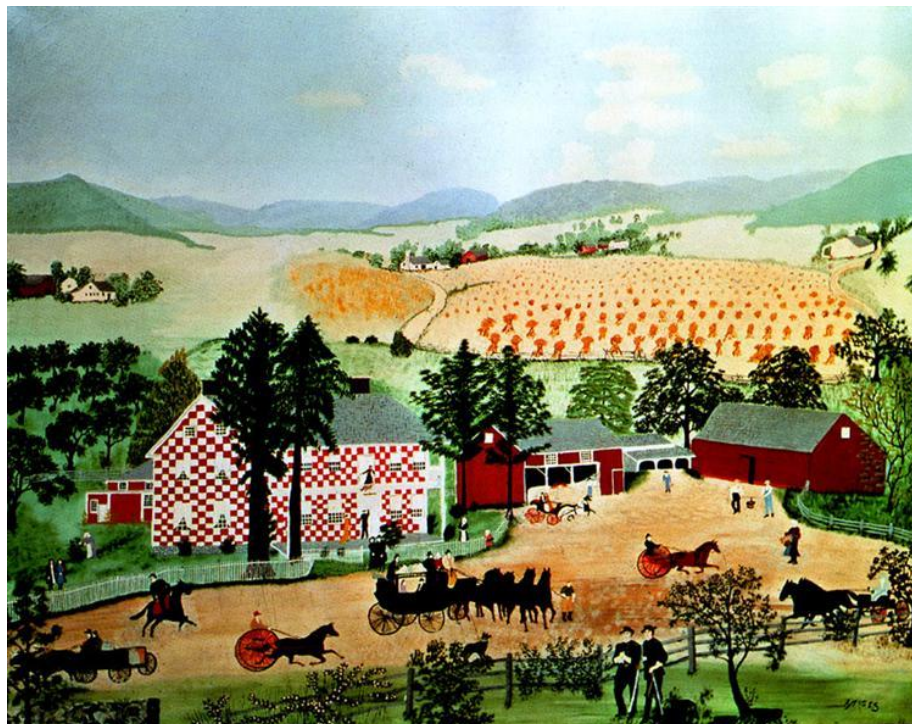

Рис.1.26. Checkered House, Анна Мозес (Бабуся Мозес)

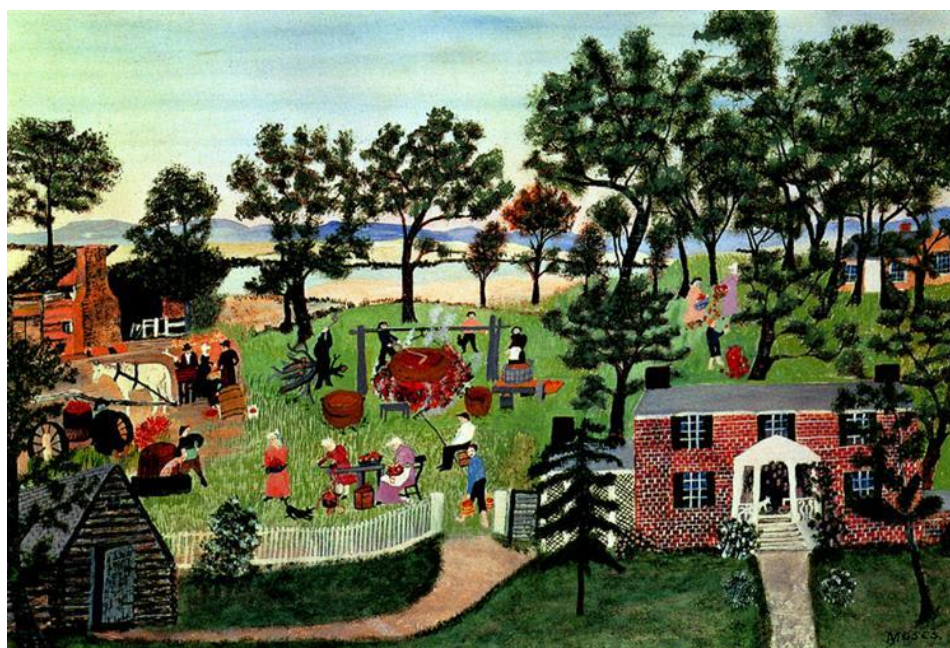

Рис. 1.27. Apple Butter Making, Анна Мозес (Бабуся Мозес)

Рис. 1.28. Catching the Thanksgiving Turkey, Анна Мозес (Бабуся Мозес)

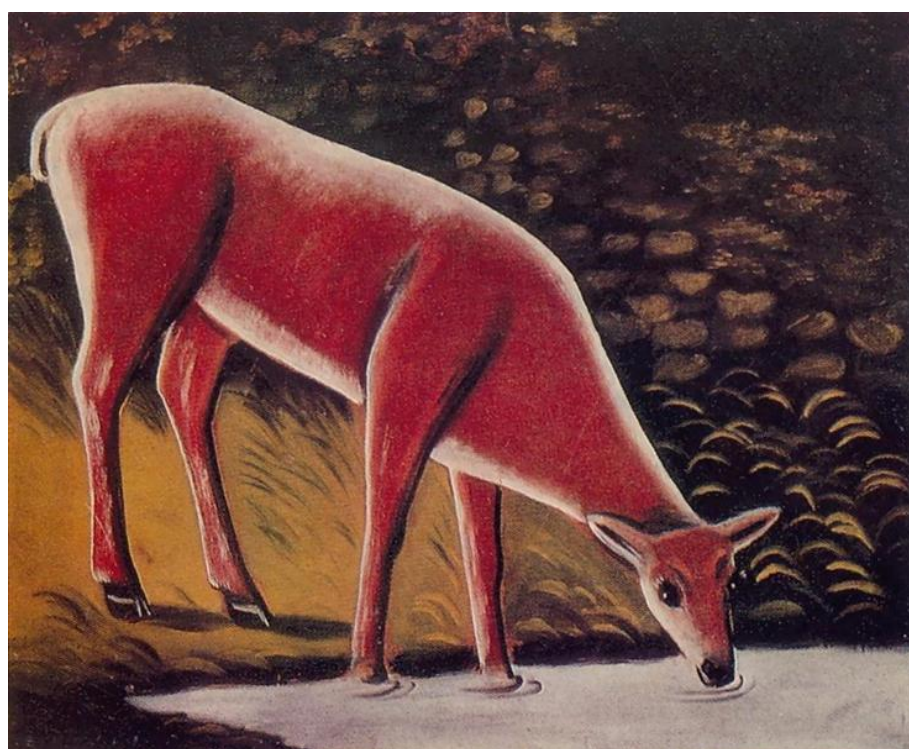

Рис. 1.29. «Косуля біля струмка» Ніко Піросмані

Рис. 1.30. Катерина Білокур, "Поле у колгоспі", 1949

Рис.1.31. Марія Приймаченко, Голуби, 1968

Рис. 1.32. Дмитро Молдованов, Корова Пеструха, 2012, олія

Рис. 1.33. Олександр Найдєн, Доля барабанщика, 2009, папір, гуаш

Рис. 2.1. Художній салон «Revelations», Париж

Рис. 2.2. Палац дожів, Венеція

Рис. 2.3. Галерея Академії, Венеція

Рис. 2.4. Музей скла на острові Мурано, Венеція

Рис. 2.5. Художній салон у місті Прилуки, Чернігівська обл. [1]

Рис. 2.6. Художній салон «Диптих», Ужгород

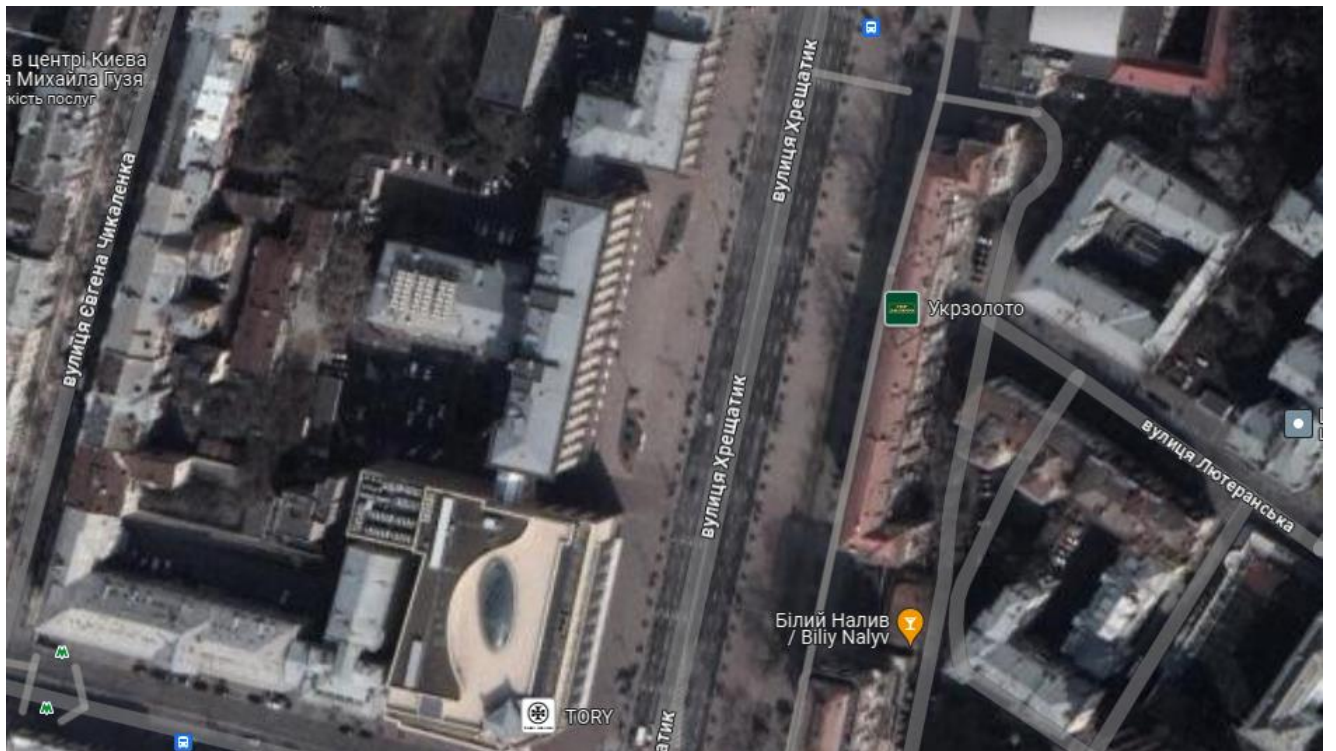

Рис. 2.9. Топографічна зйомка

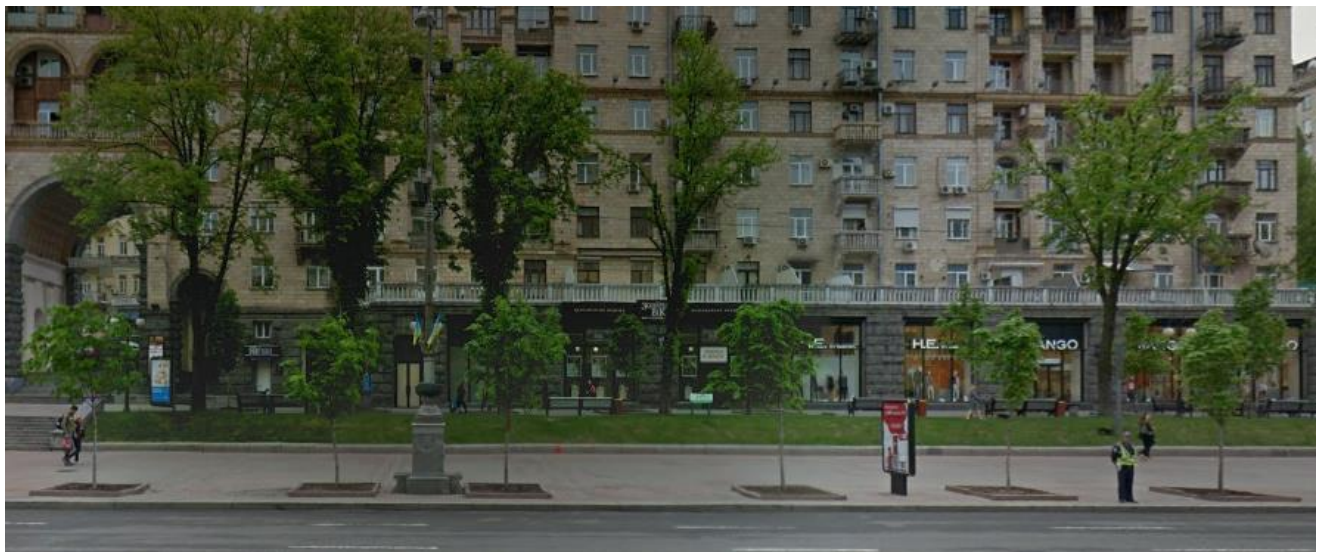

Рис. 2.10. Фасад 1

Рис. 2.11. Фасад 2

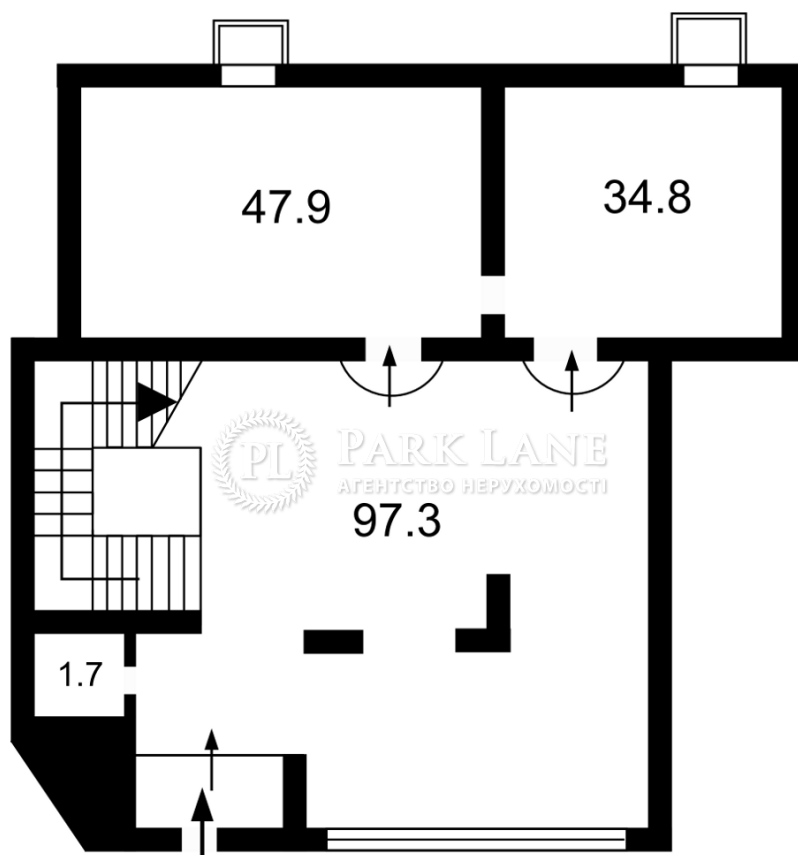

Рис. 2.12. Загальний план оригінального приміщення орендаря.

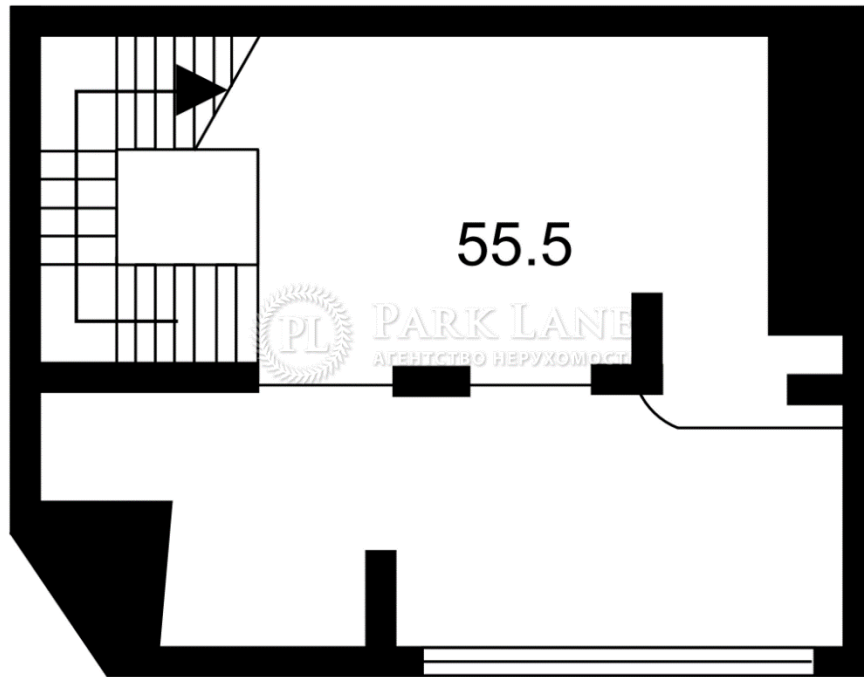

Рис. 2.13. План другого поверху

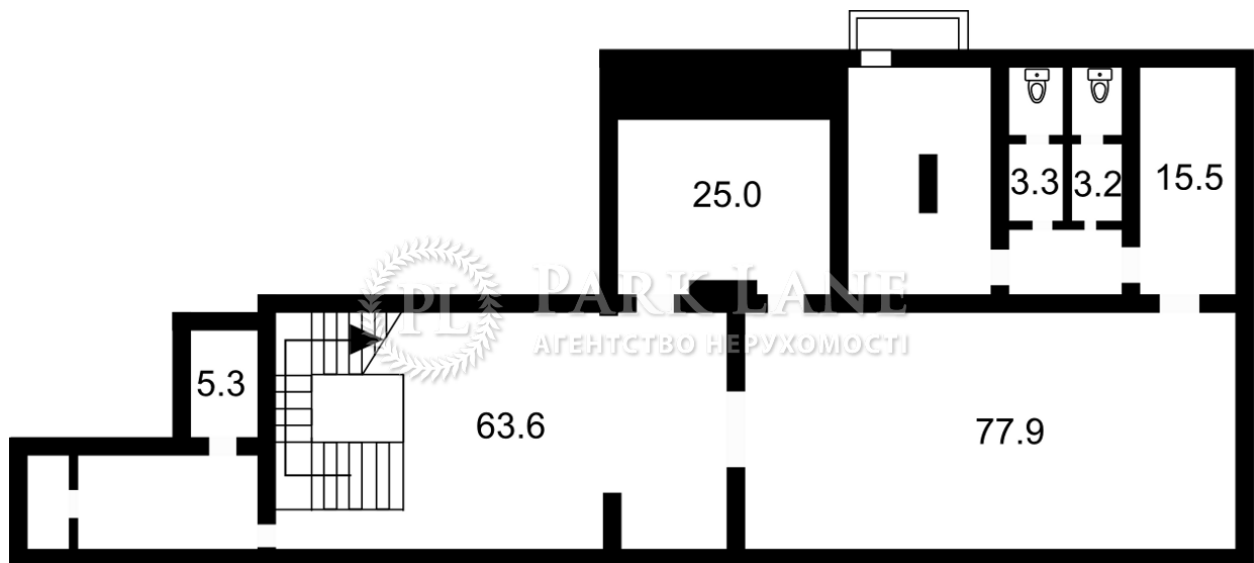

Рис. 2.14. План підвального приміщення

Рис. 2.15. Основний зал, вид зі сторони вхідних дверей

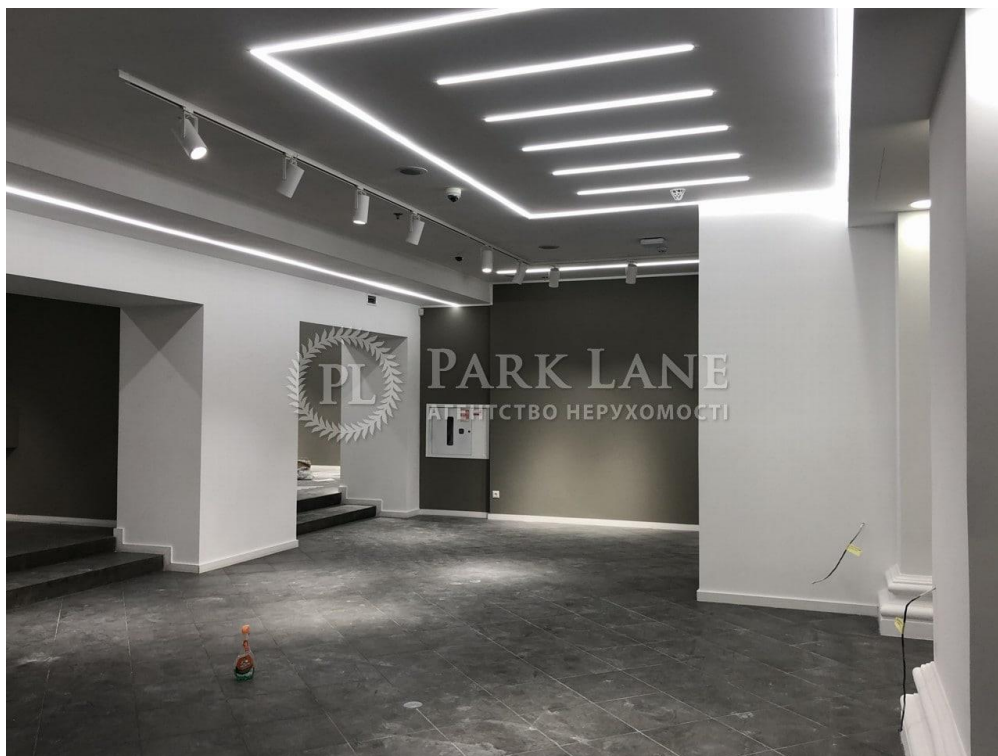

Рис. 2.16. Основний зал, вид зі сторони сходів у підвал

Рис. 2.17. Фото розміщення сходів

Рис. 2.18. Фото балкону 1

Рис. 2.19. Фото балкону 2

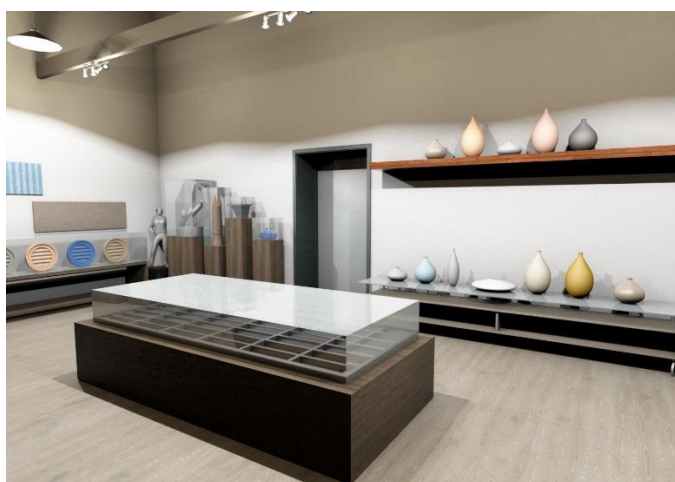

Рис. 2.20. - 2.21. Кімната зі скульптурами

Рис. 2.22 Розроблений інтер'єр балкону

Рис. 2.23. – 2.24 Розроблений інтер'єр першого поверху

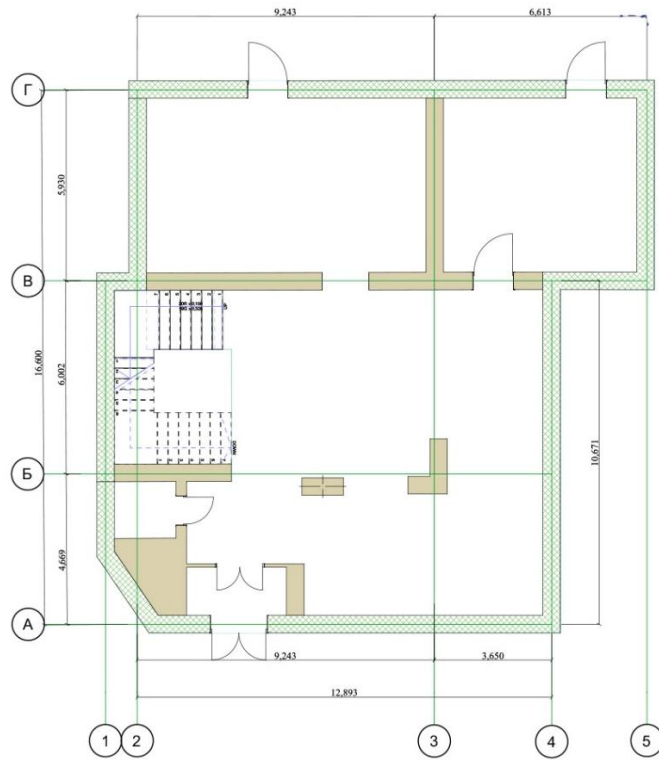

Рис. 2.25. План приміщення на відмітці 0,000, М – 1:100

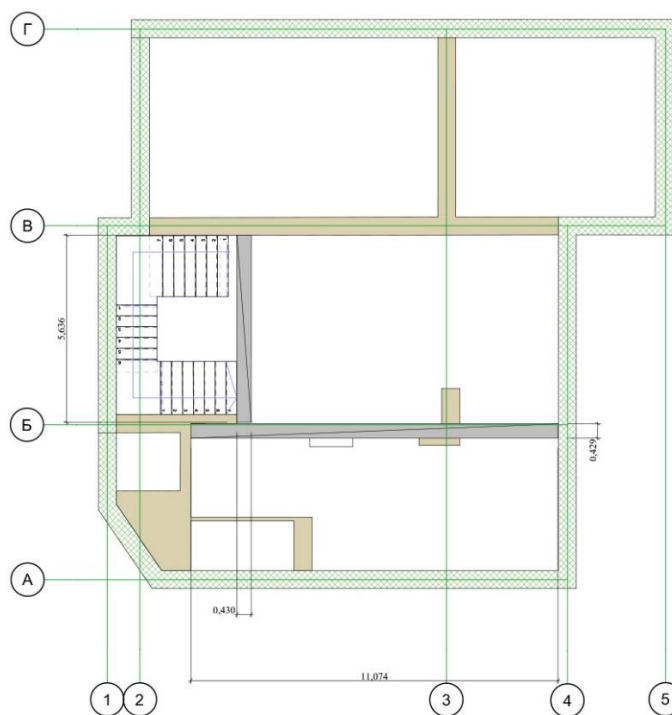

Рис. 2.26. План приміщення на відмітці +2,700, М – 1:100

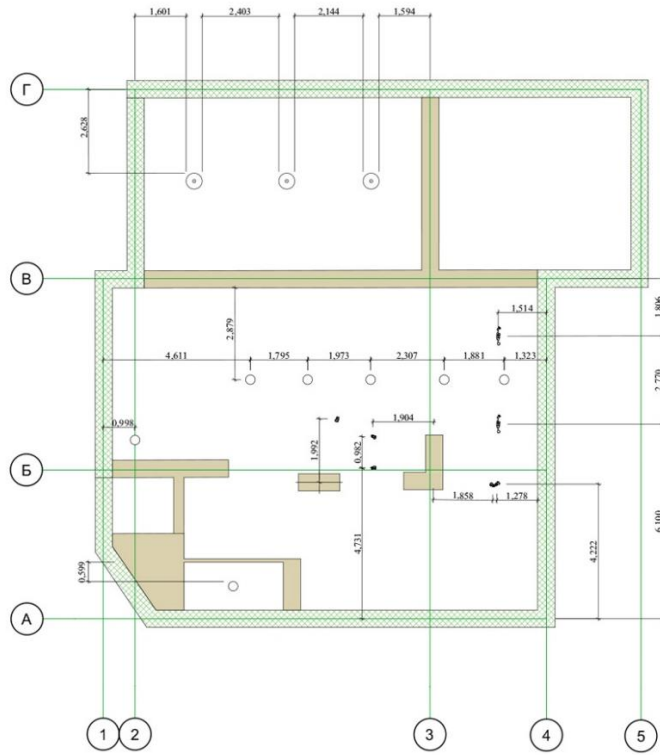

Рис. 2.27. План освітлення на відмітці +2,700, М – 1:100

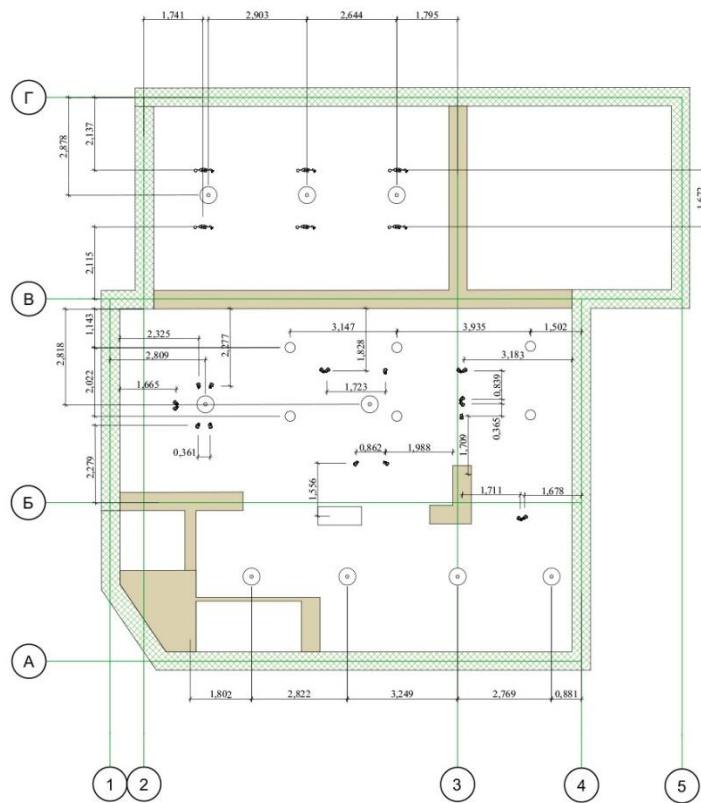

Рис. 2.28. План освітлення на відмітці +5,500, М – 1:100

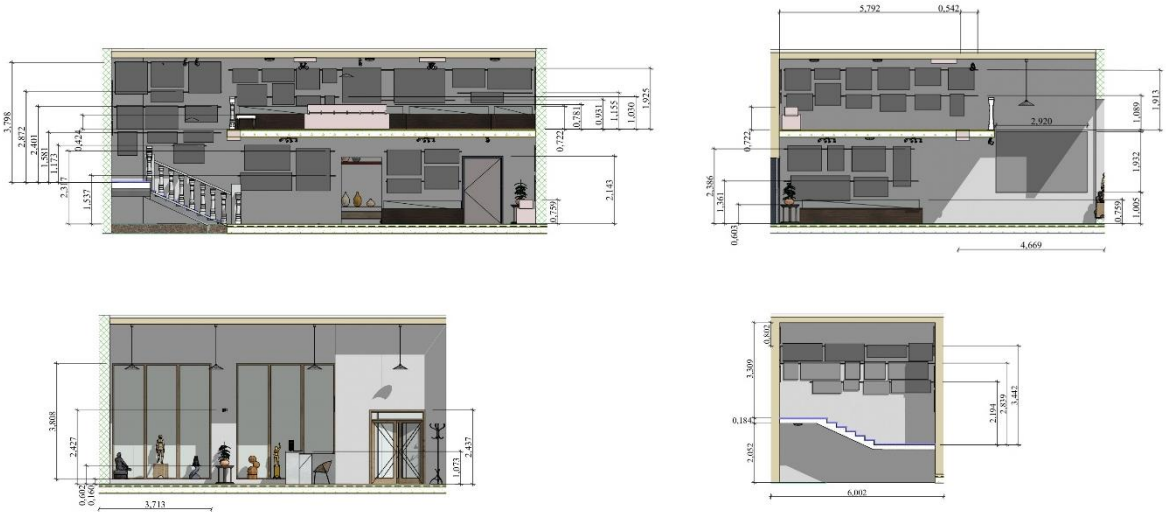

Рис. 2.31. Розгортки загального приміщення

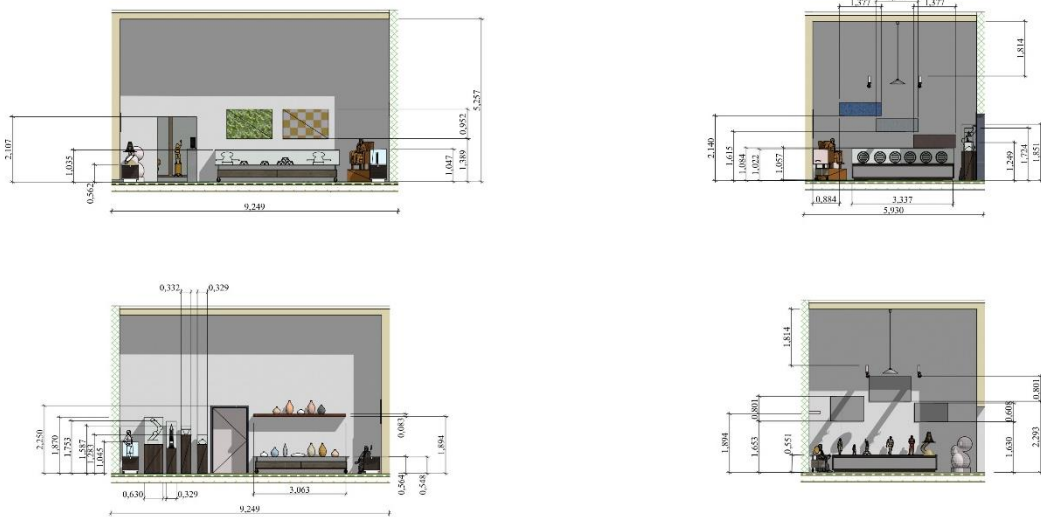

Рис. 2.32. Розгортки приміщення зі скульптурами

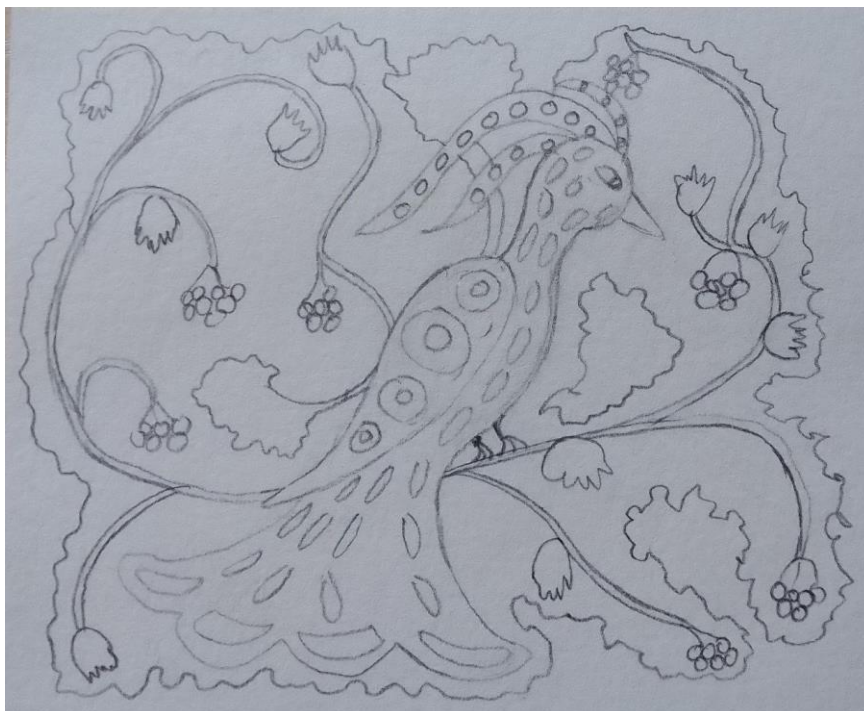

Рис. 3.1. Перший етап розробки композиції

Рис. 3.2. Другий етап розробки композиції

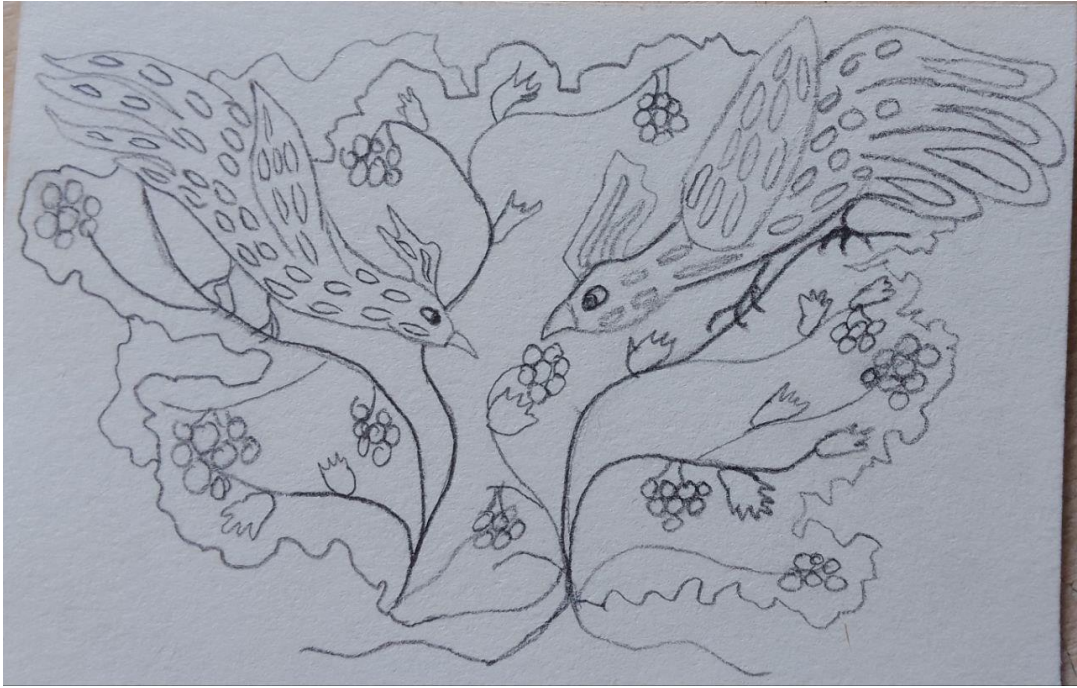

Рис. 3.3. Третій етап розробки композиції

Рис. 3.4. Фінальний етап розробки композиції

Рис. 3.5. Початкова стадія розробки рельєфної скульптури

Рис. 3.6. Проміжний етап в розробці рельєфної скульптури

Рис. 3.7. Фінальна версія художньої роботи

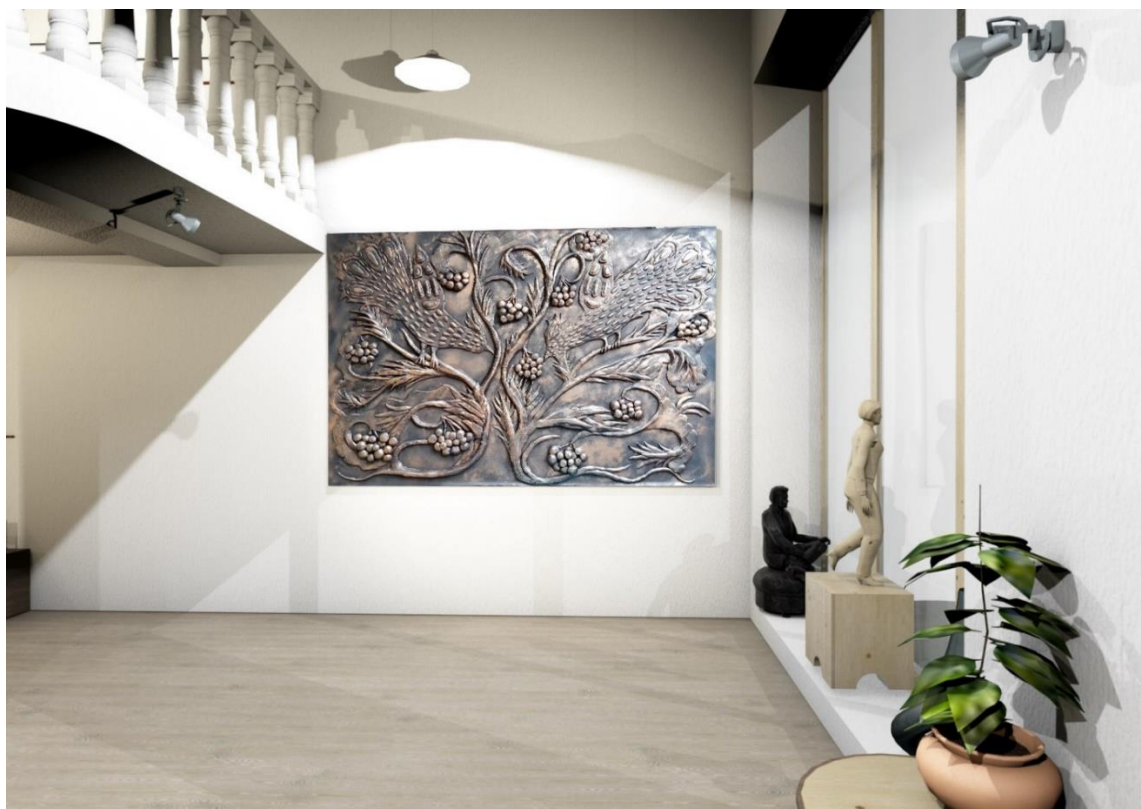

Рис. 3.8. Художня робота в інтер'єрному середовищі